

AANZET

Jaargang 40 nr 1.

Historisch Tijdschrift

An African American Turning Point

Lenny de Laat

American Contracting In Iraq, and the Corporate Corrupting of Peace Processes.

Oliver Frei

Het Koloniale-Droste effect

Tine Gielliet

De aanhouder wint

Fabienne van Wijngaarden

REDACTIONEEL

Beste lezer,

Voor u ligt de eerste editie van de 40e jaargang van *Historisch Tijdschrift Aanzet*, editie 40-1. Dit jaar markeert een bijzondere mijlpaal, want we zullen later ook een speciale editie uitbrengen ter ere van ons 40-jarig bestaan. Met deze editie zetten we opnieuw een stap in de voortdurende ontwikkeling van ons tijdschrift. Zoals gebruikelijk worden de artikelen afgewisseld met onze rubrieken.

In deze editie analyseert Lenny de Laat in zijn artikel de invloed van W.E.B. Du Bois op de Afro-Amerikaanse burgerrechtenbeweging in de Verenigde Staten. Zijn concept van double-consciousness, het gevoel van zowel 'een zwarte' als een Amerikaan te zijn, vormt de kern van de filosofie. Daarnaast onderzoekt hij hoe de Eerste Wereldoorlog de denkbeelden van Du Bois heeft gevormd. Het artikel van Oliver Frei bespreekt de economische kant van de Amerikaanse invasie van Irak in 2003 en de rol van bedrijven zoals Halliburton in de wederopbouw. Hij stelt kritische vragen over de relatie tussen bedrijfsbelangen en vredesopbouw, en of economische motieven daadwerkelijke stabiliteit in conflictgebieden bevorderen. Tine Gielliet's artikel onderzoekt de koloniale beeldvorming in de Droste chocolate albums uit de jaren 1930. Wat op het eerste gezicht promotie voor chocoladerepen lijkt, blijkt een subtiele bevestiging van koloniale ideologie te zijn. Tot slot belicht Fabienne van Wijngaardens artikel de rol van de Nederlandse afdeling van Amnesty International in de strijd voor LGBTQ+-rechten. Van de eerste discussies in de jaren zestig tot de integratie van LGBTQ+-rechten in het bredere mensenrechtenactivisme: hoe heeft Amnesty deze ontwikkeling doorgemaakt?

Zoals gebruikelijk worden de artikelen afgewisseld met onze rubrieken. In *Uit het Archief van...* duikt Ashley Thijssing in de historische constructie van hysterie als medische diagnose. Ooit beschouwd als een aandoening die vrouwen trof, blijkt hysterie vooral een sociale constructie die vrouwelijke ervaringen marginaliseerde en stigmatiseerde. In de *Beeldspraak*-rubriek neemt Thomas Rademaker ons mee naar het beleg van IJsselstein in 1297, waarbij Bertha van Heukelom een centrale rol speelde als dappere verdediger van het kasteel. Hoe wordt haar verhaal in populaire media gepresenteerd? Daarnaast werpen Nils Bos en Hanne Meulenbeld in de rubriek *Onder een Historische Loep* een kritische blik op de kostuums van Penelope Featherington in de populaire Netflix-serie *Bridgerton*: hoe historisch accuraat zijn ze werkelijk?

We hopen dat u net zoveel plezier beleeft aan het lezen van deze editie als wij aan het samenstellen ervan!

Namens de redactie,

Hanne Meulenbeld
Hoofdredacteur

EDITORIAL

Dear reader,

You are holding the first issue of the 40th volume of *Historisch Tijdschrift Aanzet*, issue 40-1. This year marks a special milestone, as we will also publish a special edition to celebrate our 40th publishing anniversary. With this edition, we take another step in the ongoing development of our journal. As usual, the articles are interspersed with our columns.

Lenny de Laat's article analyses W.E.B. Du Bois's influence on the African American civil rights movement in the United States. His concept of double-consciousness-the feeling of being both 'a Negro' and an American-forms the core of his philosophy. Additionally, the article examines how World War I shaped Du Bois's thinking. The next article by Oliver Frei explores the economic dimension of the 2003 U.S. invasion of Iraq and the role of corporations such as Halliburton in the country's reconstruction. He raises critical questions about the intersection of corporate interests and peacebuilding, questioning whether economic motives truly contribute to stability in conflict zones. Tine Gielliet's article examines colonial representations in the 1930s Droste chocolate albums. While they appear to be simple advertisements for chocolate, a closer look reveals their underlying colonial ideology. Finally, Fabienne van Wijngaarden's article highlights the role of Amnesty International's Dutch branch in the struggle for LGBTQ+ rights. From the first discussions in the 1960s to the integration of LGBTQ+ rights into wider human rights activism, how has Amnesty evolved?

As usual, articles are alternated with our columns. In *Uit het Archief van...*, Ashley Thijssing delves into the historical construction of hysteria as a medical diagnosis. Once considered a condition

affecting women, hysteria turns out to be primarily a social construct that marginalized and stigmatized female experiences. In the *Beeldspraak* column, Thomas Rademaker takes us back to the siege of IJsselstein in 1297, where Bertha van Heukelom played a central role as the castle's heroic defender. How is her story portrayed in popular media? Furthermore, in the *Onder een Historische Loep* column, Nils Bos and Hanne Meulenbeld critically assess Penelope Featherington's costumes in Netflix's *Bridgerton*: how historically accurate are they?

We hope you enjoy reading this issue as much as we enjoyed putting it together!

On behalf of the editorial team,

Hanne Meulenbeld
Editor-in-Chief

UHSK

Historisch Tijdschrift Aanzet is opgericht in 1982. Sinds 2000 wordt het tijdschrift uitgegeven door de Utrechtse Historische Studentenkring. Deze jaargang bestaat uit drie nummers.

De redactie biedt jonge historici de ruimte artikelen te publiceren op basis van historisch onderzoek of recente historische uitgaven.

De Aanzetredactie bestaat uit studenten Geschiedenis die op vrijwillige basis werken.

De redactie heeft ernaar gestreefd rechthebbenden van copyright te achterhalen. Zij die menen aanspraak te maken op bepaalde rechten worden vriendelijk verzocht contact op te nemen.

POSTADRES

Historisch Tijdschrift Aanzet
Drift 6
3512 BS Utrecht

ONLINE

redactie.aanzet@gmail.com
www.aanzetonline.nl
@aanzetonline op Instagram
@Aanzet, Historisch Tijdschrift op LinkedIn

Abonnementen

Sluit een abonnement af door een mail te sturen naar redactie.aanzet@gmail.com. Een jaarabonnement kost €10,-. Een steunlid betaalt €15,-. Losse nummers zijn op aanvraag beschikbaar en kosten €5,-. Rek. Nr.: NL45 TRIO 0379 4550 80 t.n.v. UHSK Utrecht o.v.v. het gewenste abonnement.

Hoofredactie

Hanne Meulenbeld

Eindredactie

Berber de Bruin

Webredactie en PR

Doris van Wijk & Sylvia van Hees

Vormgeving

Mika Feldman & Lars Tupker

Redactie

Nils Lundeqvist, Yana Amse, Thomas Rademaker, Roos Timmer, Hinte Wiersma, Myron van Spellen, Pleune van Dun

Omslag

War Department, [African American] troops play ball against whites, Hyde Park, London, 1918. Bron: Wikimedia Commons. <https://bit.ly/3W1mVhm>

Scan om direct naar onze website te gaan!

April 2025

ARTIKELEN

1	Redactioneel - Editorial
Hanne Meulenbeld
5	An African American Turning Point
Lenny de Laat
18	American Contracting In Iraq, and the Corporate Corrupting of Peace Processes.
Oliver Frei
31	Het Koloniale-Droste effect
Tine Gielliet
43	De aanhouder wint
Fabienne van Wijngaarden

RUBRIEKEN

13	Uit het Archief van... - Vrouwelijke histerie: De ontwikkeling van een psychologisch wanbegrip
Ashley Thijssing
28	Beeldspraak - Vrouwe Bertha en Yselsteyn: Een beleg in 1297
Thomas Rademaker
40	Onder een Historische Loep - Fabuleus Falen: modieus anachronisme in Bridgerton
Nils Bos en Hanne Meulenbeld

Atb 1: War Department, [African American] troops play ball against whites, Hyde Park, London, 1918. <https://bit.ly/>

An African American Turning Point

Lenny de Laat

Will the people of our country
The only country that we have known
And the country that we love
And helped to place in its present
position
Be grateful for what we have done
For the lives we have given
For the blood we have shed
And give every man an opportunity ¹

Introduction

Ever since its founding, the United States has been a melting pot of different cultures, in whose development the African American community played a crucial role. This role has been subdued by far-right extremists and conservative historians, but it has not lost any of its

importance. In this article we will look at one of the most influential African American intellectuals, namely W.E.B. du Bois. The article will specifically look into the way in which Du Bois contributed to the civil rights movement in the period before, during and following the Great War. The First World War, and Du Bois' ideas on African American participation in it, played an important role in his views on civil rights. The article will therefore be roughly situated in between 1910 and 1920, a period wherein Du Bois gained a lot of influence mainly due to the founding of the National Association for the Advancement of Colored People (NAACP).² One of the main concepts that will be used in this article is the idea of 'double-consciousness'. This

idea of an inner conflict within African American society where they, at the same time, feel they are a Negro, but also an American.³ It works well to connect the struggles of black soldiers in the US army during the Great War and that is one of the main reasons why this concept will serve as a mainstay in this article. I have mostly used primary sources relating to Du Bois, including correspondence, written articles, books and even speeches. In addition, secondary sources such as biographies will be used to contextualize these primary sources.

They worked, fought and died for their country, but what did their country do for them?

Du Bois and 'Double Consciousness'

When focussing this research on the ideas of Du Bois, it is of utmost importance to give an introduction into the life of this African American intellectual. Du Bois was born in the year 1868 in the state of Massachusetts. He came from a relatively modest background but did have the chance to go to school, where he first encountered the fact that the colour of his skin made a difference in a predominantly white society. This would change Du Bois forever, as he would dedicate the rest of his life to the study of black history and became actively involved in matters concerning the African American community.⁴ When Du Bois was seventeen he started studying at Fisk

University, a school for African Americans, located in Tennessee.⁵ Living in the South, Du Bois had to deal with the Jim Crow laws of that time. As David Fremon describes it in his book on the subject: "The term Jim Crow became more than a set of laws. It referred to a way of life that was full of limitations for African Americans."⁶ African Americans were separated from whites in all places of society, such as public transport, bars and even schools.⁷ This divided world inspired Du Bois to publish *The Souls of Black Folk*, a book in which he expresses his thoughts about race, equality and other important aspects regarding the African American community in the United States.⁸

In this book he discusses the term 'double-consciousness', which has become a prominent term in African American history. He describes it as the following:

"One ever feels his twoness,—an American, a Negro; two souls, two thoughts, two unreconciled strivings; two warring ideals in one dark body, whose dogged strength alone keeps it from being torn asunder."⁹

It is this divide within the African American that defined much of their struggles, especially in the Great War period. Du Bois also wanted to show, by explaining this doubleness, that African Americans tried to adjust to the white American society, but implied that their African heritage had its invaluable

⁵ Shawn Leigh Alexander, 'W.E.B. Du Bois : an American intellectual and activist' (Rowman and Littlefield Publishers, Incorporated, 2015) 6.

⁶ David Fremon, 'Jim Crow laws and racism in American history' (Enslow Publishers, Incorporated, 2000): 26.

⁷ Fremon, *Jim Crow laws and racism in American history*, 27.

⁸ W.E.B. Du Bois, 'The Souls of Black Folk' (A.C. McClurg & Co., 1903): 7.

⁹ Du Bois, 'The Souls of Black Folk', 9.

¹ Shaw, Charles A., Reflections, ca. February 1918. W. E. B. Du Bois Papers (MS 312). Special Collections and University Archives, University of Massachusetts Amherst Libraries.

² Meg Matthias, 'National Association for the Advancement of Colored People' (versie 12 maart 2024), <https://bit.ly/4gtbBSV>, (17 augustus 2024).

³ Stephanie J. Shaw, W.E.B. Du Bois and *The Souls of the Black Folk* (The University of North Carolina Press, 2013): 15.

⁴ Charisse Burden-Stelly and Gerald Horne, "W.E.B. Du Bois : A Life in American History," (ABC-CLIO, 2019): 1-3.

worth.¹⁰ This merge between being African and American should therefore not be a limitation, but an opportunity for a harmonious society in which black and white would live together in peace and comfort.

The *Souls of Black Folk*, containing this influential term, had a huge impact directly after its publication in 1903. Looking at Du Bois' correspondence regarding this book a few things stand out. Du Bois interacted with many scholars, admirers and editors but one name in particular catches the eye: Max Weber. Weber was a renowned German scholar and sociologist who wrote mostly about the modern Western state and the legitimizing of power. His ideas are still used in courses within the study of political history and he is considered one of the most famous thinkers of the last 150 years. Weber, in one of his letters written in 1905, praises Du Bois' work and asks if it might be possible to translate the book into German.¹¹ This demonstrates the international attention to the book, very quickly after its publication, which could be seen as the start of its important role in the twentieth century. Du Bois also exchanged letters with Hallie E. Queen, one of two female coloured students at Cornell University. In one of these letters she tells Du Bois that a movement has been founded in which racial views were broadened. The *Souls of the Black Folk* played an important role in this 'club', as Queen calls it, because it proved a valuable source of ideas concerning the African American people.¹² Queen would later

become an activist writer for *The Crisis*, the official magazine of the NAACP.¹³ This shows that Du Bois' work did not only influence great scholars but also inspired young African Americans to bring about change regarding their position within American society. Queen concludes in her letter by saying: "The horizon is broadening here, somewhere the sun is already high". A hopeful message.

The Great War period proved to be crucial within the frame of the civil rights movement

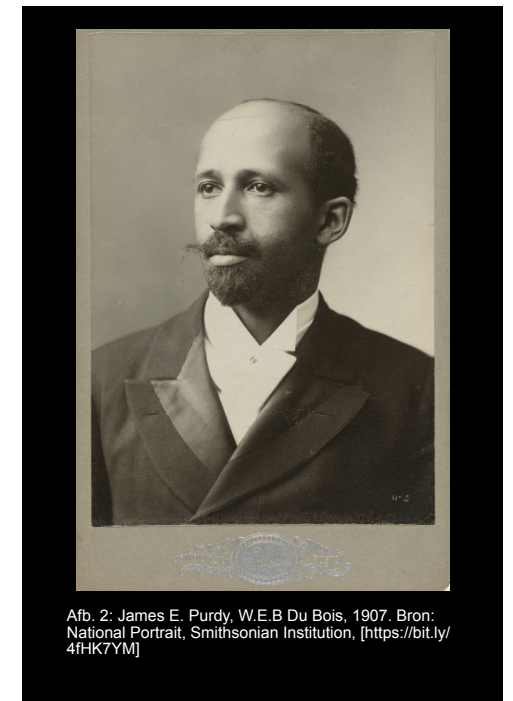
Du Bois' ideas have kept their significance ever since and are still used within broader historical research, exemplified/illustrated by Paul Gilroy's *The Black Atlantic*. Gilroy sees the term double-consciousness not necessarily as a typically African American but a broader Atlantic phenomenon. He uses double-consciousness to describe the doubleness of being at the same time inside and outside the West.¹⁴ He also states that this two-fold of unfinished identities were a source for conflict in the African diaspora in the Atlantic World.¹⁵ This example thus takes a different outlook on Du Bois' ideas and uses it as a basis for his rather innovative research. The historiography regarding peoples of African descent, in which Gilroy plays an important part, was greatly influenced by Du Bois' ideas. Black history and historiography can also be considered as

tools to try and give agency to black peoples. Agency can consequently be used in the struggle for emancipation and equality. Du Bois' ideas therefore did not only contribute to the civil rights movement in the Great War period, but also impacted the movement decades later.

Du Bois and the Great War

When on the sixth of April 1917 the United States of America joined the war against the German Empire, the African American community was divided. Many young black men were eager to answer the call of duty, but others were also less enthusiastic. The double-consciousness that was present in their minds made sure of this. Young African Americans were sent to Europe to fight for 'freedom', while others worked in the Northern factories where they helped supply the Allied forces.¹⁶ They worked, fought and died for their country, but what did their country do for them?

At the eve of American involvement in the Great War, Du Bois had already gained a lot of influence in the African American community due to his work at the NAACP. In the edition of *The Crisis* of July 1918 Du Bois calls out to the African American community regarding the war: "Let us, while this war lasts, forget our special grievances and close our ranks shoulder to shoulder with our own fellow white citizens...."¹⁷ His attitude towards the war was one characterized by a sense of positivity. Du Bois saw the war as a means that could be put to use in the struggle for equality in the United States. If the black soldier proved his loyalty by putting his life at risk to defend

the country, he hoped that they would not be considered as second-class citizens anymore.¹⁸ In *The Black man in the Revolution of 1914-1918* written in 1919, Du Bois tries to sketch an image of absolute bravery of the Negro soldier.¹⁹ He does this by mentioning letters of praise written by French officers under whose command several regiments of African American soldiers were placed at the beginning of the war. He also tries to highlight the contrast between how the French and the Americans treated the African Americans in the army. He concludes by saying the following about African American veterans returning home after the war: "They will not submit

¹⁰ Ibidem, 9.

¹¹ Weber, Max, 1864-1920. Letter from Max Weber to W. E. B. Du Bois, March 30, 1905. W. E. B. Du Bois Papers (MS 312). Special Collections and University Archives, University of Massachusetts Amherst Libraries.

¹² Jackson, Hallie Queen. Letter from Hallie E. Queen to W. E. B. Du Bois, February 11, 1907. W. E. B. Du Bois Papers (MS 312). Special Collections and University Archives, University of Massachusetts Amherst Libraries.

¹³ Hallie E. Queen, "The colored citizen of Puerto Rico," *The Crisis*, November 1916.

¹⁴ Paul Gilroy, *The black Atlantic: modernity and double-consciousness* (Harvard University Press, 1993):1.

¹⁵ Gilroy, *The Black Atlantic*, 32.

¹⁶ Nina Mjagkij, *'Loyalty in Time of Trial : The African American Experience During World War I'* (Rowman and Littlefield Publishers, Incorporated, 2011): 17-19.

¹⁷ W.E.B. Du Bois, "Editorial," *The Crisis*, July 1918.

¹⁸ Mjagkij, *'Loyalty in Time of Trial'*, 16-17.

¹⁹ Crisis (Firm). *The Black Man in the Revolution of 1914-1918*, ca. 1919. W. E. B. Du Bois Papers (MS 312). Special Collections and University Archives, University of Massachusetts Amherst Libraries.

to American caste and they will ever love France.”²⁰

His articles in *The Crisis* not only tell us more about Du Bois and his views on the Great War, there are also a few interesting correspondences to be found in the archives of the University of Massachusetts. Du Bois had good contacts with several black officers. On the 27th of July 1918 he received a letter from George W. Ford, an important NAACP member with a military background, wherein Ford praised Du Bois’ call for loyalty from the African American community. He too hoped that this war would help the African American to gain the same rights as the whites, but for that ‘we should prove our loyalty’.²¹

At the end of the war, came the eventual return of the African American soldiers to their motherland for which they had shed blood and killed. Du Bois tells the African Americans to continue the fight. This time not against the threat of the German armies, but against inequality and all other barbarianisms the African American in America has to suffer.²³

After the war came a shift within Du Bois’ thinking about the war. It shifts from this very optimistic outlook to a more reality-bound pessimistic view. In his autobiography Du Bois reflects on his ideas at the start of the war: “I am not sure that I was right but certainly my intentions were.”²⁴ He thought the fight for democracy in Europe would mean a fight for emancipation of the negro race.²⁵ Many African Americans had, like Du Bois, hoped that they would receive civil rights as a rewards for their service in Europe.²⁶ This unfortunately did not happen. Although the African American veteran would have been scarred and changed for life, the situation in the United States had not changed. Racial tensions skyrocketed after the war, which culminated in the so-called Red Summer, which saw around twenty-six race riots take place. It was often remarked by black veterans that they had been safer in the French trenches than they were back at home. Furthermore, the South still held tight to Jim Crow and the Ku Klux Klan continued their lynchings and terrorism against the African American community.²⁷

By looking at Du Bois’ stance concerning the Great War, we can see how the war played a key role in the development of the civil rights movement of that time. The Great War proved to have disappointing results regarding the emancipation and civil rights of the African American community. Around 200.000 African American soldiers fought in the fields of France and Belgium, where some of them still lie as free men.

²⁰ Crisis (Firm). The Black Man in the Revolution of 1914-1918, ca. 1919. W. E. B. Du Bois Papers (MS 312). Special Collections and University Archives, University of Massachusetts Amherst Libraries.

²¹ Ford, George W.. Letter from George W. Ford to W. E. B. Du Bois, July 27, 1918. W. E. B. Du Bois Papers (MS 312). Special Collections and University Archives, University of Massachusetts Amherst Libraries.

²² Pike, H. C.. Letter from H. C. Pike to W. E. B. Du Bois, July 15, 1918. W. E. B. Du Bois Papers (MS 312). Special Collections and University Archives, University of Massachusetts Amherst Libraries.

²³ Du Bois, W. E. B. (William Edward Burghardt), 1868-1963. Returning soldiers, ca. May 1919. W. E. B. Du Bois Papers (MS 312). Special Collections and University Archives, University of Massachusetts Amherst Libraries.

²⁴ W.E.B. Du Bois, ‘*The autobiography of W.E.B. Du Bois : a soliloquy on viewing my life from the last decade of its first century*’ (International Publishers Co. Inc, 1991): 274.

²⁵ W.E.B. Du Bois, ‘*The autobiography of W.E.B. Du Bois*’, 274.

²⁶ Mjagkij, ‘*Loyalty in Time of Trial*’, 134.

²⁷ Ibidem, 136-140.

Du Bois and the civil rights movement

The Great War period proved to be crucial within the frame of the civil rights movement. As mentioned before, African American veterans and factory workers became key players within black activism of the late 1910s and early 1920s. But how did Du Bois contribute to this activism?

This merge between being African and American should not be a limitation but an opportunity

When talking about black activism, we need to look at the NAACP and its monthly magazine *The Crisis*. Du Bois was one of the founders of the NAACP and was selected as editor of *The Crisis*, he is therefore deeply connected with this organization. In the early years of its existence, the NAACP was regarded as a relatively radical organization that stood up for the rights of the African American. They rejected segregation and denounced racial differences.²⁸ *The Crisis* was for the NAACP a tool to appeal to a larger audience and generate like-mindedness within the African American community but also outside of it. Du Bois would be editor for 24 years, but we will look specifically at the period between 1910 and 1920.

It is important to mention that Du Bois, in this period, had developed increasingly more socialist ideas. He herein connected the class struggle within Marxist socialism with the struggle of

racial minorities, because the capitalists oppressed the working class and the capitalists were predominantly white.²⁹ This shift towards socialism suggests a different approach to Du Bois’ struggles concerning the emancipation of the African American. This could have had its foundations in the many African American factory workers during the Great War. Du Bois not only developed socialist ideas, but he became an important activist figure in the civil rights movement. His ideas spread far and wide through *The Crisis* which sparked some interesting correspondences involving prominent African-American intellectuals. I therefore want to take a closer look at a pamphlet written by Du Bois and other eminent African Americans concerning the ideas of Booker T. Washington, who proclaimed that the position of African American was ‘satisfactory’. In this pamphlet, they reject Washington’s notion and state that he misrepresents the truth of the African American situation. They mention Washington’s special interests caused by his questionable fundings. To really repel Washington, they sketch the real image of the true African American struggle by pointing out the ongoing inequality in education and the everyday reality of racism. They conclude by calling for ‘the mental support of Europe in this crusade for the recognition of manhood’.³⁰ It is signed by African American leaders active in scientific and academic fields as well as the church.

²⁹ Andreas Eckert, ‘Bringing the “Black Atlantic” into Global History: The Project of Pan-Africanism’, in: Sebastian Conrad and Dominic Sachsenmaier (red.), *Competing Visions of World Order : Global Moments and Movements, 1880s-1930s* (Palgrave Macmillan, 2007): 247.

³⁰ Du Bois, W. E. B. (William Edward Burghardt), 1868-1963. Race relations in the United States: The Negro’s intolerable condition pointed out by Professor Du Bois and other eminent Afro-Americans, October 26, 1910. W. E. B. Du Bois Papers (MS 312). Special Collections and University Archives, University of Massachusetts Amherst Libraries.

This pamphlet thus shows a great connection between Du Bois and other activists concerning the way in which they cooperate to stand against the injustice done to their people. Within this activist community Du Bois had an important position, as seen in a letter from a fellow editor who called him 'a prophet and a seer to the race'..³¹

Lastly, we will look at a speech written by Du Bois called *The Forward Movement*. It is unsure if he recited the speech, but that ultimately does not change anything about the message within. The key point of the speech is to envision further steps concerning the fight for equality of the African American community. He asks himself, or the audience he presented it to, whether the movement forward should be radical or passive. One particular passage should be highlighted to really understand the meaning of this text and the way in which it is an excellent example of Du Bois' role in the civil rights movement. In the speech he states the following: 'I am practically the only Negro in the United States who objects to present conditions'.³² This was an argument often made against Du Bois' ideas concerning civil rights of African Americans. He refutes this by explaining how many African Americans are not content with current conditions and elaborates further on how they should try to improve these conditions.³³ This certainly shows Du Bois' importance

Afb 3: "True Sons of Freedom". Library of Congress, via Wikimedia Commons. <https://bit.ly/4h05pSO>

within a broader black activist community and furthermore, this text serves as a program for an envisioned future in which African Americans gained civil rights.

Conclusion

In this article regarding the person of W.E.B. Du Bois I have tried to sketch an image of the way in which Du Bois contributed to the civil rights movement in the Great War period.

To conclude, Du Bois contributed extensively to the civil rights movement, in his own way. By basing this article on numerous primary sources such as letters and pamphlets. I have tried to create a coherent, different and inviting overview of Du Bois' contributions to the civil rights movement during the period between 1910 and 1920. Du Bois' efforts concerning the attainment of civil rights for the African American community in the Great War period proved to be quite disappointing at first. However, in the long term Du Bois can be seen as one of the main figures in the civil rights movement. The Great War period, with the First World War and Du Bois increasing meddling in the African American civil rights movement was

extremely crucial in the shaping of not only Du Bois' own legacy, but also the legacy of African Americans up until now.

In this article, I tried to do justice to the person of Du Bois and all other African Americans in the Great War period. Similar to many of them, I am most hopeful towards the future. I believe that, although the road towards it is still long and bumpy, total equality will eventually be achieved.

Hello everyone, my name is Lenny de Laat and I am a third year history student at Utrecht University. I just finished the Minor Transatlantic Studies, and I am currently following the Minor Middle East. My main research concerned the Iranian Revolution and the way in which Khomeini seized power.

³¹ Barber, J. Max. Letter from J. Max Barber to W.E.B. Du Bois, February 23, 1918. W. E. B. Du Bois Papers (MS 312). Special Collections and University Archives, University of Massachusetts Amherst Libraries.

³² Du Bois, W. E. B. (William Edward Burghardt), 1868-1963. The forward movement, ca. October 1910. W. E. B. Du Bois Papers (MS 312). Special Collections and University Archives, University of Massachusetts Amherst Libraries.

³³ Du Bois, W. E. B. (William Edward Burghardt), 1868-1963. The forward movement, ca. October 1910. W. E. B. Du Bois Papers (MS 312). Special Collections and University Archives, University of Massachusetts Amherst Libraries

Afb. 1: L'effet du mélodrame door Louis-Léopold Boilly, 1830. <https://bit.ly/48aSZMe>

Vrouwelijke hysterie

De ontwikkeling van een psychologisch wanbegrip

Ashley Thijssing

Hysterie, een medische term die vrouwen al eeuwenlang achtervolgt.¹ Het onderzoek naar 'overdreven' vrouwelijk gedrag heeft zijn oorsprong in de oudheid.² Hippocrates was daarbij een van de eersten die een wetenschappelijke aanleiding zocht en daarbij de term hysterie gebruikte in zijn werk, *De ziekte van vrouwen*.³ Het zou nog een tijd duren voordat hysterie zijn welbekende stempel zou krijgen: een

einddiagnose voor vrouwen met depressie, angsten, seksuele uitingen en zelfstandigheid.

Met hedendaagse kennis is het duidelijk dat hysterie een wanbegrip is.⁴ De symptomen liepen zo uiteen, dat het onduidelijk was wat de ziekte precies inhield en wanneer een patiënt de ziekte had.⁵ Hysterie zou hieruit bloeien tot een sociaal construct.⁶ Psychologische

¹ Amy Korber, *From hysteria to hormones: a rhetorical history* (The Pennsylvania State University Press, 2018): 18.

² Korber, *From hysteria to hormones: a rhetorical history*, XII.

³ Helen King e.a., 'Once Upon a Text: Hysteria from Hippocrates (versie 1993)', <https://bit.ly/3YrxkEo>.

⁴ Korber, *From hysteria to hormones: a rhetorical history*, 2.

⁵ Andrew Scull, *Hysteria: The Biography* (Oxford University Press, 2009): 6-7.

⁶ Doris Stadler, "Inventing Hysteria" An Investigation on How Social Constructivism Uses Technology to Define Reality', *Essehist* 12 (2016), aldaar 68-72.

aandoeningen, die daadwerkelijk de oorzaak van de problematiek waren, werden genegeerd.⁷ Hoewel hysterie hedendaags niet meer als diagnose gebruikt wordt, blijft dit onderwerp relevant in ons huidige milieu. Het onbegrip van het vrouwelijke lichaam binnen de medische wereld en de tekortkomingen binnen de geestelijke gezondheidszorg zijn systematisch ontwikkeld gedurende de geschiedenis. Zo zijn er nog steeds moeilijkheden, bijvoorbeeld omtrent het diagnosticeren van autisme onder vrouwen door het gebruik van de mannelijke standaarden waaraan autisme gekoppeld is.⁸

Hysterie draagt ook bij aan de seksualisering van vrouwen en de relatie die de maatschappij heeft met seks. Tegenwoordig probeert men een hogere acceptatie van seks en identiteit te vormen. Maar deze voltallige aanvaarding is nog niet aanwezig, waardoor het gesprek over seksualiteit ongemakkelijk aanvoelt en vrouwelijke expressie nog steeds een thema van discussie is.

Hysterie in de achttiende eeuw

Het einde van de achttiende eeuw in West-Europa werd gekenmerkt door sociale onrust, veroorzaakt door de opkomst van democratische revoluties en de chaos die hieruit voortkwam.⁹ Het probleem 'hysterie' was al eeuwen eerder ontstaan. De vragen naar de oorzaken en oplossingen stonden echter nog open en vereisten een antwoord.¹⁰

Hysterie werd gezien als een ziekte die voortkwam uit het vrouwelijke geslachtsorgaan. Doordat iedere vrouw dit orgaan bezat, had ze in ieder geval een zekere vorm van hysterie in zich. Het vrouwelijk geslacht was daarom van een zwakkere aard.¹¹ Een medeoorzaak van hysterisch gedrag was het 'fragiele' zenuwstelsel van de vrouw. In vergelijking met mannen waren vrouwen sneller geneigd om hun controle te verliezen.¹² Ook de sterke staat van mannelijke botten en spieren had een weerbaar effect tegen de kwaal.¹³ Als een man vergelijkbare symptomen had, kreeg hij de diagnose hypochondrie. In andere gevallen kreeg hij een onduidelijke medische omschrijving toegeschreven. Hysterie werd nooit benoemd.¹⁴

Medisch onbegrip in mentale zorg voor vrouwen is historisch doordrongen.

Zodra er gekeken wordt naar de omstandigheden van de vrouwen in de geschiedenis is er één voornamelijk stressfactor aanwezig: zwangerschap. De onzekere factoren, zoals de gezondheid van het kind en het levensgevaar van de bevalling, veroorzaakten een grote hoeveelheid psychologische onrust voor de vrouw. In een verhandeling over hysterie geschreven door medicus Thomas

⁷ Scull, *Hysteria: The Biography*, 34.

⁸ Jordynn Jack, *Autism and gender: from refrigerator mothers to computer geeks* (University of Illinois Press, 2014): 13.

⁹ Glen Colburn, *English Malady: Enabling and Disabling Fictions* (Cambridge Scholars Publishing, 2008): 25.

¹⁰ Colburn, *English Malady*, 1.

¹¹ Raymond Stephanson en Darren Wagner, *The Secrets of Generation: Reproduction in the Long Eighteenth Century* (University of Toronto Press, 2015): 239.

¹² Stephanson en Wagner, *The Secrets of Generation*, 239.

¹³ Scull, *Hysteria: the biography*, 55.

¹⁴ Colburn, *English Malady*, 1.

Sydenham (1624-1689) kon er een stijging gezien worden in mentale gezondheidsproblemen bij vrouwen in verwachting.¹⁵ Direct na een bevalling zouden vrouwen tevens risico lopen voor een verergerde toestand.¹⁶

Het is opvallend dat de symptomen zo variërend zijn dat bijna iedere menselijke ziekte eraan gekoppeld kan worden. Van symptomen als slapeloosheid en onverklaarbare lichamelijke pijn tot emotionele onrust en instabiliteit. Het diagnosticeren blijkt dan ook een lastige klus te zijn voor de gespecialiseerde doktoren en de patiënt zelf. Theorieën werden gevormd door de kneedbaarheid van de aandoening en hoe het zichzelf transformeerde door te lijken op vele andere ziektes. Het zou dus niet aan een verkeerde diagnose van de doktoren liggen, maar aan de ziekte zelf.¹⁷

Het toneelstuk van Jean-Martin Charcot

Franse professor Jean-Martin Charcot (1825-1893) wordt gezien als de grondlegger van de neurologie door zijn wetenschappelijke bijdragen.¹⁸ Het was Charcots doel om regels vast te leggen van ziektes die hij tegenkwam waar nog weinig kennis over was, om zo antwoorden te kunnen geven op nog onbeantwoorde vragen.¹⁹ Als directeur van het ziekenhuis *Salpêtrière* heeft hij het grootste archief over vrouwelijke hysterie opgebouwd.²⁰

Afb. 2: Passionele houdingen die het symptoom konden zijn van hysterie. Afbeelding uit de collectie van Charcot, tussen 1876 en 1880. <https://bit.ly/3BO2KfC>

Charcot gebruikte zijn interesse in hysterie niet alleen om het beter te kunnen begrijpen: het was zijn doel er beroemd mee te worden. Met behulp van fotografie en colleges schetste hij een theateraal beeld van zijn patiënten. Charcot was er dan ook van overtuigd dat hysterie altijd iets theatraals omvatte; van de manier van spreken tot aan de manier van bewegen.²¹

Het onderzoek van Charcot maakte gebruik van deze theatrale conceptie. Met behulp van hypnose liet hij zijn patiënten bepaalde hysterische gedragingen vertonen aan een publiek dat volledig bestond uit mannelijke aristocraten.²² Deze mannen waren dan ook niet alleen studenten: er waren tevens journalisten, schilders en politici aanwezig.²³ Het is daarom opvallend dat het gedrag van deze patiënten oogt als weerstand. De vrouwen renden weg, schreeuwden agressief naar Charcot of naar de menigte en probeerden het provoceren van Charcot te stoppen.²⁴ Charcot jaagde zijn patiënten op met

behulp van hypnose, waardoor zij terugkeerden naar het moment van hun trauma. In het geval van seksueel trauma betastte hij de vrouwen om bepaald gedrag te stimuleren, voor zijn colleges en fotoarchief.²⁵

Charcot was overtuigd dat hysterie altijd iets theatraals omvatte.

Door het stigma omtrent zijn onderzoeken, waarvan velen dachten dat het onecht was, begon Charcot aan het einde van zijn leven te twijfelen of de ziekte dan toch geen psychologische aard zou hebben.²⁶ Datzelfde negatieve beeld heeft ervoor gezorgd dat Charcots invloed en bevindingen nagenoeg verdwenen na zijn dood.²⁷ Hij heeft uiteindelijk nooit een geneesmiddel gevonden, of gezocht: een geneesmiddel had immers een gevaar kunnen zijn voor de populariteit en voortbestaan van zijn tentoonstellingen.²⁸

Hysterie als sociaal construct

Vrouwen met gedragingen die niet binnen de regels van de maatschappij golden, werden hysterisch genoemd.²⁹ Deze onnauwkeurige omschrijving zorgde ervoor dat er een gevarieerd aantal symptomen verbonden werd met de ziekte en het dus nog onduidelijker

Afb. 3: Drie afbeeldingen van een vrouw die hysterisch gedrag vertoont door te gapen. Afbeelding uit de collectie van Charcot door Albert LondeNouvelle, 1890. <https://bit.ly/4eJW6pf>

werd wat het nu werkelijk was.³⁰ Tijdens momenten van hoge stress of emotionele moeilijkheid zouden vrouwen sneller geneigd zijn tot hysterie.³¹ Het beeld van vrouwen was duidelijk. Zij waren fragiel, te zwak om de maatschappelijke lasten te dragen en iedere kleine kwaal werd al snel aan de ziekte gekoppeld.³²

Charcot wilde de ziekte proberen te definiëren door er een neurologische achtergrond aan te koppelen. Vrouwen die weerstand boden tegen de lichamelijke en psychologische inbreuk die zij doormaakten, werden gezien als patiënten die leden onder een aanval.³³ Het kan niet ontkennd worden dat zijn bijdrage hierdoor inclusiever werd, maar dit gaf hysterie een reputatie van dramatiek en façade.³⁴

Na de Tweede Wereldoorlog vorderde de geneeskunde en kwam er meer aandacht voor de psychische

¹⁵ Stephanson en Wagner, *The Secrets of Generation*, 239-240.

¹⁶ Stephanson en Wagner, *The Secrets of Generation*, 240.

¹⁷ Colburn, *English Malady*, 1.

¹⁸ Korber, *From Hysteria to Hormones*, 47.

¹⁹ Jenn Cole, *Hysteria in performance* (McGill-Queen's University Press, 2021): 3.

²⁰ Cole, *Hysteria in performance*, 3.

²¹ Ibidem, 4-5.

²² Scull, *Hysteria: the biography*, 107-108.

²³ Cole, *Hysteria in performance*, 3-4.

²⁴ Ibidem, 6.

²⁵ Ibidem, 5.

²⁶ Scull, *Hysteria: the biography*, 129.

²⁷ Ibidem, 129-130.

²⁸ Cole, *Hysteria in performance*, 5.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Colburn, *English Malady*, 1.

³¹ Stephanson en Wagner, *The Secrets of Generation*, 239.

³² Sabine Arnoud, *On Hysteria: The Invention of a Medical Category Between 1670 and 1820* (The University of Chicago Press, 2015): 4.

³³ Cole, *Hysteria in Performance*, 6.

³⁴ Ibidem, 5.

gezondheid van de middenklasse. De families uit hogere standen wilden niet toegeven dat zij ook ziektes van de geest konden hebben. Hierdoor verloor onderzoek in het veld zijn economische baat. Hysterie werd als medische term als ongeschikt verklaard toen er meer aandacht kwam voor gendergelijkheid, ten gunste van nauwkeurigere termen die de complexiteit van aandoeningen beter weergaven.³⁵

De bedrieglijke representatie van vrouwelijk welzijn en seksualiteit heeft ervoor gezorgd dat de manier waarop een vrouw zich op negatieve wijze gedraagt een reflectie is van mentale instabiliteit. Vrouwen die niet gediagnosticeerde problemen of een dominante persoonlijkheid hadden, werden afgebeeld als theatraal, lustig en zwak. Gedragingen buiten het begrip van de door mannen gedomineerde orde werden gezien als onjuist. Dit gegeven is nog altijd relevant. Wanneer de mentale gezondheid van een vrouw niet binnen de mannelijke referentiekaders past, betekent het niet dat zij niet kunnen lijden aan dezelfde problemen als mannen. Hierdoor is het van groot belang dat wij in de moderne wereld ons niet opsluiten binnen disciplines, maar verschillen in gender, etniciteit en klasse incorporeren. Men moet verder kijken dan het sociaal construct, dat gebaseerd is op onbegrip.

Ashley Thijssing is a third-year student at Utrecht University. She specializes in cultural history, with a focus on early modern times, women's history, and criminology. Additionally, she serves on the 99th board of the UHSK and works as a student-assistant for the Utrecht Time Machine.

³⁵ Scull, *Hysteria: The Biography*, 175-183.

ARTIKEL

Fig. 1: U.S. Tanks in Baghdad. Source: Wikimedia, <https://bit.ly/4rVa8oq>.

American Contracting In Iraq, and the Corporate Corrupting of Peace Processes.

Oliver Frei

Following the 2003 American-led NATO invasion of Iraq, two critical questions arose regarding the future of Iraq and the Middle East. First, what would the future of democracy and a sustainable path toward positive peace look like in Iraq? Second, what would be done with the lucrative oil fields of Iraq, and more importantly to the occupying forces: who would control them? The United States Government believed both these questions could be solved with one solution; the total economic liberalization of the Iraqi market. The consequences of this policy stance are still felt to this day in the Iraqi market and amongst the Iraqi people, fundamentally hindering sustainable peace from taking hold in the conflict region.

At the onset of the invasion, US military forces utilized a system of civilian construction contracting known as the Logistics Civil Augmentation Program, or LOGCAP. The program intended to provide military and government assets with private-sector support for critical infrastructure construction.¹ Kellogg Brown & Root (KBR), an engineering subsidiary of the oil infrastructure corporation Halliburton, won the LOGCAP contract in 2002, securing themselves as primary providers of American infrastructure services in Iraq.² After the invasion and establishment of

¹ Charles M. Smith, *War for Profit: Army Contracting vs. Supporting the Troops* (Algora Publishing, 2012): 33-34.

² Smith, *War for Profit*, 40-43

the Coalition Provisional Authority (CPA), the transitional government overseeing Iraq's reconstruction, LOGCAP took on a more passive role.

CPA doctrine believed economic revitalization was crucial in building a sustainable peace in Iraq, the methodology they chose to achieve this revitalization was shock liberalization and corporate contracting.³ As a result, the relationship between state and corporate actors became effectively intertwined. Consequently, this raises concerns as to how contractors meant to rebuild the private sector of a foreign state can effectively build peace if they are tied to the state actor that is potentially propagating the conflict.

If we are to observe the actions of contractors in Iraq and their contribution to peacebuilding, we must critically analyze the extent to which efforts to build peace were even plausible. This article will position the case of Halliburton and KBR around the shortcomings of 'business for peace' and corporate social responsibility (CSR) literature. This serves more to counterbalance some of the claims made regarding the nature of business in conflict regions. Specifically, the notion that businesses inherently seek to promote peace in conflict regions through ethical business practices to secure long-term economic success.⁴ Instead of arguing the potential of CSR in conflict regions, this article will rather focus on the often predatory nature of

enterprises and foreign investment in conflict regions.⁵ The other research camp that this article will position itself amongst, is what we will refer to as 'business for conflict'. This camp is mostly characterized by its focus on the role business plays in conflict facilitation and propagation.⁶ The goal here is to generate an understanding of how heavy reliance on joint state-enterprise actions within a conflict region can undermine peace-building efforts by exorcizing the need for local economic integration.

The backward, inefficient, and corrupt approach of the CPA would result in the foundational collapse of a "post-conflict" peace after the American occupation.

The way we view these two research fields is directly linked to our assumption that the state and enterprise act as independent entities. However, in cases where the state and enterprise are acting as a codependent system, it is worth discussing how this influences the enterprise's ability to achieve any actions that can be considered an effective business for peace. Thus the question is raised; to what extent has the

involvement of Halliburton and KBR with U.S. federal infrastructure contracting in Iraq prevented their ability to integrate the local economy into reconstruction efforts inhibiting a sustainable peace not built upon American intervention? Ultimately, we find that the intertwining of state and corporate roles in the peacebuilding process severely limited not only Halliburton and KBR's willingness and responsibility to promote peace, but also their capability to engage in effective peacebuilding actions with the local Iraqi market.

The backward, inefficient, and corrupt approach of the CPA ... would result in the foundational collapse of a "post-conflict" peace after the American occupation.

The American Corporatized Peacebuilding Ideology.

The aims of the Logistics Civil Augmentation Program (LOGCAP) and the Coalition Provisional Authority's (CPA) peacebuilding methodology and ideology provide a clear image of how federal and private intertwinement inhibited the CSR capabilities of both parties. In both cases, the convolution of state and enterprise interests and responsibility in the peacebuilding process practically eliminated any necessity for corporate actors to engage in any effective CSR measures.⁷ Furthermore, the corporate augmentation of the American military and the near total economic liberalization of the Iraqi reconstruction effort aided in the foundational collapse of the American post-war peacebuilding effort.⁸

Oil infrastructure providers like Halliburton had practically no obligation to the local economy, rather they were served the necessary contracts, funding, security, and foreign backing through the American military and political presence in Iraq.⁹ This contradicts the very nature of effective CSR, which relies on both state and corporate actors to work together independently and autonomously. By hindering corporations from being able to engage with the local community, it prevents the potential resolution of conflict points caused by the corporation's actions.¹⁰ Furthermore, if the line separating the two actors is crossed, the partnership between the state and corporation becomes oblique and diminishes the unique capabilities of both actors, potentially leading to peacebuilding efforts that leave out key sections of the local population. With the establishment of a "free market economy" in Iraq, the need for corporate economic management of the Iraqi infrastructure was almost a necessity.¹¹ Halliburton and KBR's core business practices in Iraq, if conducted in a permissive environment, could have provided the necessary reconciliation and reconstruction to rehabilitate the local Iraqi economy.¹² Ultimately this should have been achieved through multiple methods like local security and workforce integration, reconciliation, and

³ James Dobbins, *Occupying Iraq: A History of the Coalition Provisional Authority* (RAND Corp., 2009), 198; Coalition Provisional Authority. Order Number 54 Trade Liberalization Policy 2004. February 24, 2004. <https://bit.ly/4h8pl0Y>

⁴ Jennifer Oetzel et al., "Business and Peace: Sketching the Terrain," *Journal of Business Ethics* 89, no. S4 (March 2009): 352, <https://bit.ly/4gbhvYx>.

⁵ Juliette Bennet, "Multinational Corporations, Social Responsibility and Conflict," *Journal of International Affairs* 55, no. 2 (2002): 393, 410.

⁶ Kamil Mahdi, "NEOLIBERALISM, CONFLICT AND AN OIL ECONOMY: THE CASE OF IRAQ," *Arab Studies Quarterly* 29, no. 1 (Winter 2007): 1; Martin David Owens, "Exploiting Bullets: International Business and the Dynamics of War," *Critical Perspectives on International Business* 18, no. 5 (September 27, 2021): 640–65, <https://bit.ly/4g9z9Mm>.

⁷ Rajiv Maher, "Squeezing Psychological Freedom in Corporate–Community Engagement," *Journal of Business Ethics* 160, no. 4 (May 16, 2018): 1047, <https://bit.ly/4idYDdg>.

⁸ Mahdi, "NEOLIBERALISM, CONFLICT AND AN OIL ECONOMY," 1.

⁹ Toby Craig Jones, "America, Oil, and War in the Middle East," *Understanding and Teaching the Modern Middle East* (October 20, 2020): 210, <https://bit.ly/3ZOrsGg>

¹⁰ Rina M. Alluri, "The Role of Tourism in Post-Conflict Peacebuilding in Rwanda," Working Paper No. 2009-2 (Swisspeace, December, 2009): 9.

¹¹ Thomas Palley, "Oil and the Case of Iraq," *Challenge* 47, no. 3 (May 2004): 95–96, <https://bit.ly/3ZJ5Rz0> Coalition Provisional Authority. Order Number 54 Trade Liberalization Policy 2004. February 24, 2004. <https://bit.ly/4h8pl0Y>

¹² Bennet, "Multinational Corporations," 397.

promoting good governance through a strong and independent economic sector that promoted Iraqi interests.¹³ However, the CPA and American government's exclusion of Iraqi representation in the reconstruction effort severed any ability for corporate peacebuilding to emerge from the economic sector.¹⁴

The context succeeding Kellogg Brown & Root's LOGCAP III contract victory in 2002 sets a compromising precedent for American peacebuilding ideology that fundamentally contradicts the core tenets of effective CSR. While LOGCAP may not be a peacebuilding institution, it serves as a benchmark for how corporate contracting tainted the American understanding of peacebuilding during the later occupation.¹⁵ In the case of KBR and the LOGCAP III contract, this was mostly seen through the gradual reversal of incentives, as the government rewarded contractors for shortsighted and narrow planning.¹⁶ CSR is a concept that can only realistically manifest in any effective corporate policy under certain pretexts. When these circumstances are compromised, it becomes incredibly unlikely for legitimate and well-reasoned CSR to materialize. One of the more common and frequently cited principles of effective CSR is local community

Fig. 2: U.S. soldiers tear down a statue of Saddam Hussein. Source: Wikimedia, <https://bit.ly/4eTqUDZ>.

engagement and integration policy.¹⁷ LOGCAP set a dangerous example for the later CPA attempts at local economic integration with the lack of contractor accountability and the generally large amounts of leniency for inadequate work.¹⁸ This set a precedent of irresponsible business practices, especially when these corporations have the political backing and legitimization of the US government.¹⁹ Combined with the fact that these contracts were not reliant on any local factors, it unsurprisingly set the trend for later CPA contracts which would fall short in providing sustainable community engagement, economic integration, or effective institution building.²⁰

Therefore, an outline must be defined to gauge what can be considered a reasonable environment for CSR. First

and most apparent in this case, is the level of autonomy the corporate body has as a conflict actor. If corporate actors such as Halliburton and KBR operate within a U.S. foreign policy initiative, the extent to which they can build peace is diminished. What the literature assumes for effective CSR is a symbiotic approach, where each actor assumes its respective and unique roles.²¹ However, in a case like Iraq where the corporate actor's interests are not linked to the success of the local economy, it usurps local market governance.²² Secondly, the way the corporate actor views long-term interests in the region. In theory, actors who have made long-term investments in the conflict area should seek to build peace in the region to secure their assets.²³ Halliburton and KBR held long-term interests in their Iraqi oil infrastructure, however, they failed to view long-term peacebuilding practices as a worthwhile investment.²⁴ Thus, this lack of CSR policy could imply that they viewed sustainable peace in Iraq strictly as a US foreign policy initiative.

Halliburton fuelled inequality and conflict

Ultimately, Halliburton's and KBR's role in the peacebuilding efforts in Iraq is incredibly conflicting. On the one hand, the nature of the early LOGCAP contracts and the CPA policies surrounding infrastructure contracting created an atmosphere of negligence and excuses for the corporations. A fundamental misunderstanding of the unique capabilities of corporate peacebuilding in conflict regions by the US government and CPA resulted in these companies operating as mere codependents of the reconstruction efforts.²⁵ So while Halliburton and KBR had stakes in the conflict, holding long-term assets in the region, by only being recognized as tools for the American reconstruction effort, their role in the conflict remained a negative one. The reason for their relatively harmful contribution to the reconstruction efforts mostly came from the failures of the CPA, as will be discussed in the next chapter.²⁶

Measuring 'Effective' Peacebuilding in Iraq.

In order to discern what we can consider 'effective' peacebuilding in Iraq, we have to further contextualize not only the environment as previously discussed but also the level of intentionality and willingness of both the CPA and corporate actors. Through observing CPA policies, we can identify two main areas that impacted Halliburton and KBR's willingness to engage with Iraqi peacebuilding. The first is the level of representation the Iraqi people had in

¹³ Alluri, "The Role of Tourism in Post-Conflict Peacebuilding in Rwanda," 9.

¹⁴ Philippe Le Billon, "Corruption, Reconstruction and Oil Governance in Iraq," *Third World Quarterly* 26, no. 4-5 (June 2005): 686, <https://bit.ly/49j7K8o>.

¹⁵ Carlo Muñoz, "PENTAGON ISSUES GUIDANCE FOR WARTIME CONTRACTING IN IRAQ," Inside the Pentagon 24, no. 3 (2008):13, <https://bit.ly/4iiXBNr>.

¹⁶ Smith, *War for Profit*, 61.

¹⁷ Alluri, "The Role of Tourism in Post-Conflict Peacebuilding in Rwanda," 10.

¹⁸ Smith, *War for Profit*, 63.

¹⁹ Owens, "Exploiting Bullets," 640-665.

²⁰ Le Billon, "Corruption, Reconstruction and Oil Governance in Iraq," 695.

²¹ Jennifer Oetzel et al., "Business and Peace: Sketching the Terrain," 352-353.

²² Le Billon, "Corruption, Reconstruction and Oil Governance in Iraq," 699.

²³ Kathleen A. Getz and Jennifer Oetzel, "MNE Strategic Intervention in Violent Conflict: Variations Based on Conflict Characteristics," *Journal of Business Ethics* 89 (2009, published online in 2010): 375-376, <https://bit.ly/3BkoC22>.

²⁴ Anna Fifield, "Contractors Reap \$138B from Iraq War," CNN, March 19, 2013. <http://bit.ly/4feKRFu>.

²⁵ Owens, "Exploiting Bullets," 640.

²⁶ Yousef K Baker, "GLOBAL CAPITALISM AND IRAQ: THE MAKING OF A NEOLIBERAL STATE," *International Review of Modern Sociology* 40 (2014):131.

CPA policy. The second is the emphasis on local economic integration for contractors and any recognition of the peacebuilding capabilities of the corporate actors. The goal of this is to outline the potential limitations or 'excuses' that these contractors were given, in this sense finding their level of 'willingness'. Ultimately, while policy did exist with the express purpose of incorporating and ensuring Iraqi representation, it was severely flawed. It counterproductively promoted non-homogenous business practices, as contractors were essentially encouraged to prioritize profit rather than community incorporation.

Whether effective corporate peacebuilding would take place in Iraq was predicated upon the willingness and intentions of Halliburton and KBR in addition to the US government and CPA. The failure to effectively represent the Iraqi people in the CPA's policies was the first and most evident failure. According to the CPA's regulations, 95% of the proceeds from petroleum sales would go towards the Iraqi 'development fund', made to ensure the purpose of the fund was for "benefiting the people of Iraq".²⁷ This in theory would allow corporations acting on behalf of the CPA to help peacebuilding processes through their core business actions. However, the proceeds that went to the development fund would simply funnel back to corporate contractors.²⁸ Furthermore, CPA regulations never specified any explicit guideline for corporate conduct

²⁷ Coalition Provisional Authority, Regulation 2 Development Fund for Iraq, June 10, 2003, <https://bit.ly/485U5RK>.

²⁸ Fifield, "Contractors Reap \$138B from Iraq War."

during Iraqi reconstruction, meaning that Halliburton was allowed to pursue its non-homogenous business interests without recourse.²⁹ The initial justification was that the development fund was to raise not only the economic standing of the Iraqi people but also promote an efficient base of oil revenue and infrastructure for the nation. The hope was to simultaneously provide economic liberation and create local involvement in promoting good governance, ensuring stable economic and political institutions.³⁰ However, Halliburton had no practical obligation to the local Iraqi market, as all its contract revenue came from the success of the oil economy. This arose mostly due to the hyper liberalization of the Iraqi oil market which meant profit by the petroleum industry was no longer tied to the local people, who saw very little to no-effective change.³¹ Furthermore, the lack of local economic integration meant trust in public institutions would plummet, as oil industry successes would never reach the Iraqi people.³² Ultimately this mismanagement of policy by the CPA, as well as the political and economic legitimization of their actions by the US government, meant contractors had no practical obligation to the local market.

The peacebuilding effort in Iraq was mainly a burden placed upon the CPA. As mentioned previously, there

²⁹ Coalition Provisional Authority, Regulation 2 Development Fund for Iraq, June 10, 2003, <https://bit.ly/485U5RK>

³⁰ Palley, "Oil and the Case of Iraq," 97.

³¹ Coalition Provisional Authority, Order Number 54 Trade Liberalization Policy 2004, February 24, 2004, <https://bit.ly/4h8pl0Y>; Baker, "GLOBAL CAPITALISM AND IRAQ," 128, 129.

³² Le Billon, "Corruption, Reconstruction and Oil Governance in Iraq," 698-699.

realistically was no recognition of the corporation's role in promoting good governance, local economic integration, and institution building in the 'post-conflict' region. Rather, these were all goals undertaken by the CPA, with most of their aims falling into what normally would be undertaken by a corporation in a generic peacebuilding circumstance.³³ Corporations can achieve unique agendas in peacebuilding environments that governments sometimes cannot, primarily the natural integration of local markets, workforces, and security elements.³⁴ However, in the case of American foreign investment, and especially in the case of Iraq, economic activity almost always holds political undertones and expectations.³⁵ What this means is that even if Halliburton and KBR undertook independent peacebuilding initiatives in Iraq at the time, they would have still been heavily tied to American foreign policy initiatives (like those of the CPA), which would complicate attempts at community engagement.

Definitively measuring the peacebuilding efforts undertaken by Halliburton and KBR in Iraq is difficult. With the lack of CSR reports from Halliburton and KBR at the time, we have to approach the question through the lens of the CPA. On the one hand, CPA policy made it so Halliburton and KBR did not have any obligation to local Iraqi markets through the circular nature of the development fund. Parallel to this, localized peacebuilding efforts, including those

³³ Dobbins, *Occupying Iraq*, 199-200.

³⁴ Alluri, "The Role of Tourism in Post-Conflict Peacebuilding in Rwanda," 9.

³⁵ Quan Li, "Foreign Direct Investment and Interstate Military Conflict," *Journal of International Affairs* 62.1 (January 2008): 57.

traditionally assumed by corporations, were sidelined by the CPA in order to prioritize the industrial reconstruction of Iraq.³⁶ To this extent, Halliburton and KBR were simply in Iraq to fulfill the infrastructure contracts and nothing else. However, this is not to place all the blame on the shortcomings of the CPA. Ultimately, it comes down to the fact that Halliburton and KBR were stripped of any profitable reason to participate in the peacebuilding process.

Analyzing Reconstruction Efforts, a Conflict Curse?

The attraction of corporations to conflict regions is a phenomenon that was not avoided in the case of Iraq. Many corporations, especially high-value resource-based ones, have an affinity towards dangerous and conflict-riddled environments like Iraq.³⁷ As an oil-rich nation, whose oil industry was primarily state-owned before the conflict, the shock-economic liberalization of Iraq, combined with the lack of good governance and strong institutions,

Fig. 3: U.S. soldiers positioned near burning oil wells after the invasion of Iraq. Source: Wikimedia, <https://bit.ly/4eVzK3W>.

³⁶ Mahdi, "NEOLIBERALISM, CONFLICT AND AN OIL ECONOMY," 13.

³⁷ Rodion Skovoroda et al., "The Attraction of FDI to Conflicted States: The Counter-Intuitive Case of US Oil and Gas," *Management International Review* 59.2 (January 24, 2019): 229-51, <https://bit.ly/3ZATjbj>.

³⁸ Le Billon, "Corruption, Reconstruction and Oil Governance in Iraq," 689.

signalled the start of a new resource curse.³⁸ During the occupation, this resource curse fused with two other influences that would heavily promote and enable harmful corporate activity from actors such as Halliburton and KBR. The first influencing factor was the transitory state of Iraqi economic and political institutions, which due to the fractured nature of these institutions can lead to rampant corruption.³⁹ The second influencing factor is the security presence of the American military and the domestic and foreign legitimization of corporate actions as a part of American foreign policy.⁴⁰ Both of these details would, to an extent, see the further absorption of Halliburton and KBR into the American foreign policy agenda which enabled corrupt and non-homogeneous business practices in the conflict region.

“Halliburton facilitated American economic interests rather than ‘from the ground-up’ peace”

The CPA's corruption and general lack of willingness to utilize the local labor market during the reconstruction of Iraqi economic institutions created a massive contradiction in the notion of “reconstruction”.⁴¹ The CPA's plan for a

comprehensive reconstruction of the Iraqi economy primarily targeted the rebuilding of industrial infrastructure and in general, macroeconomic resurgence.⁴² However, without engagement at a local level, any newly built Iraqi institution would subsequently rely almost entirely on foreign investment and American intervention. In the case of the CPA, we saw corruption seep into the oil infrastructure contracts given to Halliburton and KBR, which were artificially inflated and saw quality standards ignored.⁴³ This in tandem with the legitimacy and privileges that were afforded to the CPA and Halliburton by the US government meant that these business practices would mostly go unaudited.⁴⁴ As corporate action in Iraq was largely an extension of American foreign policy, the CPA, and Halliburton served more to facilitate American economic interests rather than promote actual ‘from the ground-up’ peace.⁴⁵ Furthermore, this provided contractors with vast levels of security, as the US military was more than willing to protect the corporate-owned oil infrastructure in Iraq.⁴⁶ This would serve to only further separate the actions of Halliburton and other contractors from the local labor and security market, as in almost all cases workers were imported rather than locally hired or trained, with less than one

percent of the Iraqi workforce pool being utilized during the reconstruction efforts.⁴⁷

The backward, inefficient, and corrupt approach of the CPA toward reconstructing the Iraqi economy would result in the foundational collapse of a “post-conflict” peace after the American occupation. By directing foreign contractors and corporations like Halliburton and KBR toward promoting American economic interests over local sustainability, the CPA had essentially guaranteed any actions taken by these businesses would, intentionally or not, have negative consequences for the local population. This concretely points toward the idea that the state employment of corporate contractors in conflict regions inhibits the corporate actors from pursuing or acting in a manner that promotes peace.

Conclusion

The ‘post-conflict’ peacebuilding effort in Iraq saw one of the largest economic liberalization and corporately funded peacebuilding efforts ever.⁴⁸ Yet the convolution of state and corporate roles in the economic reconstruction and integration of the nation resulted in a severe peacebuilding failure that still follows the country today.⁴⁹ The nature of this research was ultimately to determine how this relationship between corporation and state actors in a conflict region can influence the ability and willingness of the corporate actor to pursue CSR policy. The unique nature of the CPA reconstruction contracts allowed corporations like Halliburton and KBR to

be devoid of responsibility and interest in the long-term security success of the Iraqi market.

After observing the context surrounding the LOGCAP III contract, we found it set a dangerous precedent for the later CPA ideology surrounding the use of contractors in a peacebuilding scenario. Environmental factors played a role in determining the autonomy, long-term investments of the corporations, and the degree to which they could involve themselves in the conflict itself. The convolution of state-enterprise responsibility for peacebuilding post-war alleviated the ‘burden’ of undergoing corporate community engagement from Halliburton and KBR. While Halliburton had long-term assets in Iraq, importing a foreign investment-based liberalized Iraqi economy protected by the American military meant that these assets were to a degree out of the scope of the conflict. Ultimately, the environmental factors created by the nature of the US occupation of Iraq and the policies of the CPA meant that effective corporate peacebuilding efforts were limited as well as being made less attractive. Furthermore, as the CPA assumed all peacebuilding responsibilities in Iraq, they further discouraged responsible corporate engagement in the process. Even if Halliburton and KBR undertook peacebuilding agendas of their own, due to the nature of their ties to American foreign policy in the region, their efforts would have been synonymous with those of the CPA. This meant corporate community engagement efforts would have most likely been interpreted by the local population as an American government initiative, not one of an independent economic actor. Halliburton and KBR were thus given very little profit incentive to engage in a sustainable peacebuilding fashion with the local market. Finally, the corruption of the CPA and the legitimization of its actions as a

³⁹ Jennifer Balint, Kristian Lasslett, and Kate Macdonald, “‘Post-Conflict’ Reconstruction, the Crimes of the Powerful and Transitional Justice,” *State Crime Journal* 6.1 (April 1, 2017): 4-5, <https://bit.ly/3CT7qBn>.

⁴⁰ Mahdi, “NEOLIBERALISM, CONFLICT AND AN OIL ECONOMY,” 11-12.

⁴¹ Vincenzo Ruggiero, “Privatizing International Conflict: War as Corporate Crime,” *Social Justice* 34, no. 3/4 (109-110, 2007): 140

⁴² Dobbins, *Occupying Iraq*, 198-200.

⁴³ Ruggiero, “Privatizing International Conflict,” 138-139.

⁴⁴ Christine Cooper and Lesley Catchpowle, “US Imperialism in Action,” *Critical Perspectives on Accounting* 20, no. 6 (September 2009): 716-34, <https://bit.ly/3ZATmUX>.

⁴⁵ Li, “Foreign Direct Investment and Interstate Military Conflict,” 56-58.

⁴⁶ Jones, “America, Oil, and War in the Middle East,” 218.

⁴⁷ Ruggiero, “Privatizing International Conflict,” 137.

⁴⁸ Dobbins, *Occupying Iraq*, 326.

⁴⁹ Christine Cooper and Lesley Catchpowle, “US Imperialism in Action,” 734

part of American foreign policy in Iraq resulted in dangerous and ineffective business practices being taken by Halliburton and KBR.

While not to alleviate blame for their lack of effort in attempting to build peace in the region, Halliburton and KBR would have faced significant complications due to the nature of their presence in Iraq. They arguably fuelled inequality and conflict within the local market simply through their presence and ties to the American occupation. Thus, it was ultimately only to a limited extent that Halliburton and KBR's ties to the U.S. infrastructure contracts prevented their ability to integrate the local economy into reconstruction efforts.

My name is Oliver Frei and I am a third-year History undergrad studying the international relations track, "conflict, violence, and security" specialization. As an American who has grown up abroad, the extensive history of American hegemony and imperialism, specifically in the Middle East, has always interested me.

BEELDSPRAAK

Vrouwe Bertha en Yselsteyn: Een beleg in 1297

Afb. 1: Het standbeeld van Bertha van Heukelom voor het restant van Kasteel IJsselstein. Foto door auteur.

Thomas Rademaker

In 1892 bracht schrijver Cornelis Johannes Kieviet, bekend van het populaire kinderboek *Dik Trom*, zijn nieuwste jeugdroman uit: *Fulco de Minstrel*. Het boek vertelt het verhaal van de moedige verdediging van het kasteel IJsselstein, vlak buiten Utrecht, tegen Graaf Jan I van Holland. Dit beleg vindt plaats in de politieke onrust na de moord op Floris V door Gijsbrecht IV van Amstel in 1296.¹ De neef van Van Amstel, Gijsbrecht van IJsselstein, moet

kiezen tussen twee kwaden, Holland en het Sticht, omdat hij leenman was van zowel de graaf als de bisschop van Utrecht. Als gevolg wilde hij zijn kasteel niet afstaan aan Graaf Jan, die het zou gebruiken als uitvalsbasis om Utrecht te bedreigen. Daarom werd Gijsbrecht gevangengenomen, maar het kasteel gaf zich niet over: het verzet tegen Holland werd geleid door Bertha van Heukelom, de echtgenote van Gijsbrecht van IJsselstein en feministisch icoon.

Dit verhaal, dat origineel voorkomt in de veertiende-eeuwse *Rijmkroniek* van Melis Stoke,² staat bol van liefde, emotie en loyaliteit, drie kenmerken van de

¹ Floris V liet een machtsvacuüm achter; door zijn politiek had hij het graafschap uitgebreid, vooral ten koste van het Sticht Utrecht onder bisschop-elect Jan van Nassau (1267-1290). Ook zijn opvolger moest invloed aan Holland inboeten. Bisschop Willem Berthout van Mechelen probeerde in de nasleep van de moord op de graaf de verloren gebieden te veroveren, en vroeg de Westfriezen om hun eeuwenlange guerilla-oorlog tegen Holland te hervatten. Zie Ronald de Graaf, *Oorlog om Holland 1000-1375* (Uitgeverij Verloren, 2004), 244-245.

² Literaire en historiografische analyse van de *Rijmkroniek* heeft aangegeven dat het werk niet alleen door Melis Stoke, een klerk in dienst van de

negentiende-eeuwse Romantische literatuur. Sindsdien is het verhaal, en Fulco, kenmerkend geworden voor het kleine IJsselstein. Toch gaat deze editie van de Beeldspraak niet over deze fictieve mascotte van de stad, maar over de echte kasteelvrouw, Bertha van Heukelom, die vaak over het hoofd gezien wordt. Na de gevangenneming van Gijsbrecht van Amstel, trok Graaf Jan I, gesteund door Hubert van Vianen, op naar IJsselstein. De feitelijke leider van het beleg was de Zeeuwse edelman Wolfert van Borsele. Hoewel hij in 1290 in opstand was gekomen tegen Floris V,³ was hij na diens dood door bedrog de regent geworden van de dertienjarige graaf van Holland. Als antagonist in *Fulco de Minstreeel* wordt hij door Kieviet weggezet als een typische Romantische *villain*, mede voor de hoofdpersonen om zich van hem af te zetten.⁴ Om te verzekeren dat de heer van IJsselstein niet gekrenkt wordt tijdens zijn gijzeling, wordt het kind van de heer van Vianen door een van zijn eigen knechten ontvoerd en naar IJsselstein gebracht.⁵ Kroniekschrijver Johannes de Beke

beschrijft hoe de graaf ‘zijn kasteel liet omsingelen en dagelijks liet aanvallen en bestormen.’⁶ De kasteelvrouw verzette zich ‘met een kleine bezetting ongeveer een jaar’ tegen de legers van Holland en Vianen,⁷ gewapend met katapulten, belegeringstoren en katten.⁸ Nadat de provianden op waren en er maar zestien weerbare verdedigers overbleven, gaf Bertha van Heukelom zich over.⁹ Hierna wordt, ondanks de belofte op lijfsbehoud, de helft van de verdedigers door middel van een loterij de doodstraf toegewezen, een straf die Melis Stoke ‘onterecht en misdadig’ acht.¹⁰

Hierdoor wordt de stoutmoedige geest van slotvrouw Bertha en de recalcitrante ziel van IJsselstein doorgezet

graaf van Holland, is geschreven. Het eerste deel komt van de hand van een oudere anonieme schrijver. Zie J.W.J. Burgers, *De Rijkroniek van Holland en zijn auteurs: historiografie in Holland door de Anonymus (1280-1282) en de grafelijke klerk Melis Stoke (begin veertiende eeuw)* (Uitgeverij Verloren, 1999), 79-115.

³ Henk 't Jong, *De Tombe van Floris V: Het tragische einde van de graaf van Holland* (Uitgeverij Omniboek, 2021), 137-140; De Graaf, *Oorlog om Holland*, 160-161.

⁴ P.W.A. Broeders, “IJsselsteins kasteel als ‘lieu de mémoire’: kanttekeningen bij “Fulco de Minstreeel” n.a.v. de belegering van kasteel IJsselstein in 1297/1298,” *Uitgave Historische Kring IJsselstein* no. 83 (Dec. 1997): 20.

⁵ Het kind wordt daar verzorgd door Bertha van Heukelom, maar in Kieviets hervertelling lijkt zij hier geen intern moreel conflict over te hebben. Ze dreigt op haar dieptepunt zelfs het kind te laten ‘boeten voor de wreedheid van zijn vader’, maar komt hier snel op terug. Kieviet, *Fulco de Minstreeel*, 113-114.

⁶ “dede sijn casteel besitten alomme ende daghelix aenvechten ende stormen.” Dr. H Bruch (red.) en Johannes de Beke, *Croniken van den Stichte van Utrecht ende van Hollant*, Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote Serie 180 (Martinus Nijhoff, 1982), 157-158.

⁷ Taco Hermans en Charles Noordam, “IJsselstein,” in *Kastelen en ridderhofsteden in Utrecht*, red. Drs B. Olde Meierink et alia (Uitgeverij Matrijs, 1995), 506, 509.

⁸ Dr. W.G. Brill (red.) en Melis Stoke, *Rijkroniek van Melis Stoke* (HES Uitgevers, 1983), 77. Het slot had erg stevig moeten zijn om een dergelijke gewelddadige en lange belegering te weerstaan, terwijl het relatief jong was en pas voorkomt in bronnen in 1279. Zie Dr. F. Ketner (ed.), *Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301* (Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf, 1954), 245.

⁹ Bruch en De Beke, *Croniken*, 157-158.

¹⁰ Dat docht mi onrecht ende misdaen. Brill, *Rijkroniek*, 81-82; Geciteerd in Burgers, *De Rijkroniek van Holland en zijn auteurs*, 307.

Sinds 1297 wordt Bertha van Heukelom geïdoliseerd in kunst en literatuur. Zelfs Vondel prijst haar in zijn epische toneelstuk *Gijsbrecht van Aemstel* (1637).¹¹ In de negentiende eeuw maakt haar personage een heropleving mee, onder andere in *Fulco de Minstreeel*. In de opening van het verhaal verijdt Gijsbrecht dat zijn aanstaande bruid op een stormachtige nacht in het bos wordt beroofd en verkracht. Wanneer hij haar vraagt waarom zij haar sieraden niet meteen opgaf, antwoordt ze ‘daarvoor stroomt mij teveel Arkels bloed door de aderen.’ Ook spot ze de schildknaap van Gijsbrecht door diens angst voor spoken. Zo wordt Bertha van Heukelom meteen getypeerd als een trots en moedig of *stout* karakter door Kieviet.¹² Ook in *Merkwaardige Kasteelen in Nederland* van Van Lennep en Hofdijk (1852-1861) wordt de kasteelvrouw als een ‘kloekhartige vrouw’ afgebeeld.¹³

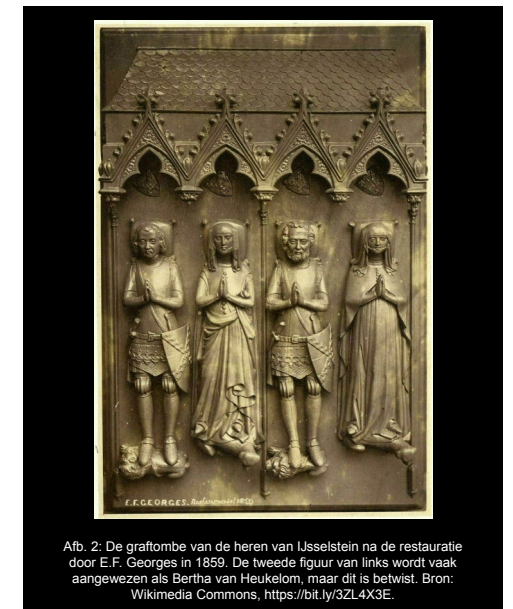
Twaalf jaar na het beleg krijgen Gijsbrecht van IJsselstein en Bertha van Heukelom hun bezit weer terug van bisschop van Utrecht.¹⁴ Na hun dood in

¹¹ De omschrijving door Vondel pronkt ook op haar standbeeld voor de restanten van het kasteel van IJsselstein. Zie Joost van den Vondel, *Gijsbrecht van Aemstel* (J.M. Meulenhoff, 1970), 70.

¹² C. Joh. Kieviet en Waldien Burger (red.), *Fulco de Minstreeel: Een spannend IJsselsteins riddersverhaal* (Bibliotheek Lek & IJssel, 2010), 16-19.

¹³ Jacob van Lennep en Willem Jacob Hofdijk, *Merkwaardige Kasteelen in Nederland: Deel I* (E.J. Brill, 1883), 270-275.

¹⁴ Graaf Jan I overleed op jonge leeftijd, en werd opgevolgd door Jan II van Henegouwen. Deze schonk IJsselstein aan zijn broer Gwijde, die bisschop van Utrecht werd in 1301. Diens dochter Maria van Henegouwen trouwde met Gijsbrechts zoon Arnoud, waarna de twee partijen zich verzoenden. Xabier Jense, “.... Zegen of Glorie? Over het middeleeuwse grafmonument in de Nederlandse Hervormde Kerk te IJsselstein,” *Uitgave Stichting Historische Kring IJsselstein*, nr. 89 (1999): 13-14; Hermans en Noordam, “IJsselstein,” 506.

de veertiende eeuw werd voor het koppel, en hun directe opvolgers, een praalgraf gebouwd in de Oude Nicolaaskerk. Sindsdien heeft het graf, dat werd herontdekt in 1850, meerdere restauraties, vernielingen door Franse soldaten en de Grote Brand van IJsselstein die in 1911 de kerk verwoestte, nauwelijks overleefd.¹⁵ Hoewel haar restanten niet meer aanwezig zijn in het graf,¹⁶ geeft de hond die aan haar voeten rust blijk van de trouw die zij toonde in 1297. Ook in de eenentwintigste eeuw wordt Vrouwe Bertha herdacht: in 2009 doneert IJsselsteins Vrouwenkoor Amuse een beeld van de lokale heldin, dat voor de restanten van het kasteel staat. Een jaar later, tijdens de viering van zeventhonderd jaar van de stad, wordt *Fulco de Minstreeel* opnieuw uitgeven, waardoor een nieuwe generatie geïntroduceerd wordt aan het verhaal van 1297. De recente tentoonstelling *Do*

¹⁵ Jense, “.... Zegen of Glorie?” 2-11.

¹⁶ Ibid, 5.

for love van Museum IJsselstein nam Bertha van Heukelom als directe inspiratie, door te vragen hoe ver we zijn bereid te gaan voor wat ons lief is.

Naast het beroemde beleg in 1297, werd IJsselstein aangevallen in 1349, 1418, 1482, 1511 en als laatste keer in 1672. Pas in 1795 werd de Baronie van IJsselstein deel van een Nederlandse staat,¹⁷ maar nog steeds weet de stad zich te onderscheiden van haar burens: ze tooit het oudste gebouw met de Renaissancestijl in Nederland, en tevens de enige basiliek in de gehele provincie; in december wordt de provincie verlicht door de Gerbrandytoren, 's werelds grootste kerstboom; in februari viert men in 'Apestad' als een van de weinige plekken boven de rivieren carnaval, met in 2024 voor het eerst een slotvrouw in plaats van een slotheer: IJsselsteinse Prins Carnaval.¹⁸ Hierdoor wordt, wellicht onbewust, de stoutmoedige geest van slotvrouw Bertha en de recalcitrante ziel van IJsselstein doorgezet.¹⁹

Thomas Rademaker is currently in his second year of studying History at Utrecht University, and has chosen the specialisation Conflict, Violence & Security. Alongside his studies, he occupies himself at Aanzet, where he works as an editor and podcast producer.

¹⁷ Henk van den Boomgaard, "IJsselstein binnen het grondgebied van het 'Bataafsch Gemenebest: Opheffing van de Baronie en herstel van de band met Utrecht," *Uitgave Stichting Historische Kring IJsselstein*, nr. 119 (December 2007): 9-10.

¹⁸ Hans van den Ham, "Voor het eerst heeft Apestad heer en knecht ingruild voor slotvrouw Esther en hofdame Mieke," *Algemeen Dagblad*, November 14, 2023, <https://bit.ly/48EIBWw>.

¹⁹ Ik bedank graag de Historische Kring IJsselstein, en met name Marian Wessels, voor hun hulp tijdens mijn onderzoek naar de kasteelvrouwe.

ARTIKEL

7. KAMPOENGSTRAATJE IN WEST JAVA
DJALAN KAMPOENG DI-PRANGAN

Afb. 1: afbeelding uit het album met onderschrift 'Kampoengstraatje in West Java - Djalan kampoeng di-Priangan' uit: J.C. Lamster, *Java II* (Droste's cacao- en chocoladefabrieken, 1936), getekend door G.S. Fernhout

Het Koloniale Droste-effect

Tine Gielliet

*Vraag hem, die eenmaal Java's stranden heeft betreden, niet wat en hoe Java is. Noem hem slechts dien éénen klank en leest dan in zijn oogen het antwoord: Dan weet gij met één oogopslag dat Java iets schoons is, dat slechts blijde herinneringen opwekt.*¹

Wanneer je in 1934 in een Nederlands huishouden een kop koffie dronk, bestond er een kans dat naast de bonbons op de koffietafel een kleurrijk album lag waarin je dit citaat kon lezen. Chocolate- en cacaofabrikant Droste had in 1934 en in 1936 albums uitgebracht over Java, een deel van

Nederlands-Indië. In deze albums werd in detail het leven op Java beschreven. Ook de Nederlander die nog nooit een voet in de kolonie had gezet, kon zich door deze albums te lezen tijdelijk in de Javaanse wereld wanen. De albums konden bij Droste verkregen worden tegen betaling. De gekleurde plaatjes in het album konden gespaard worden; ze kwamen verpakt bij vrijwel alle Droste-producten.²

¹ J.C. Lamster, *Java I* (Droste's cacao- en chocoladefabrieken, 1934): p. 9

² Annemarie Ebeling, Wies Hering, *Droste: De geschiedenis van de Haarlemse cacao- en chocoladefabriek aan het Spaarne* (De Vrieseborch, 1997): p. 49.

Op het eerste gezicht lijkt het alsof deze albums en de daarbij horende spaaractie vooral bedoeld zijn om meer chocolade te verkopen. Maar als je verder kijkt, vallen opeens andere dingen in de albums op. Zo zijn de teksten in de albums geschreven door J.C. Lamster, een ex-koloniaal militair die twintig jaar voor het uitbrengen van deze albums pro-koloniale propaganda maakte in opdracht van het Koloniaal Instituut, een door de Nederlandse overheid gefinancierde instantie die zich bezighield met kennisverwerving en -verspreiding omtrent Nederlandse kolonies. Lamster werkte in de tijd dat hij voor Droste schreef als conservator voor de afdeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut en het materiaal dat gebruikt is voor de albums, is allemaal afkomstig uit de collectie van het Koloniaal Instituut. Na de uitgave van *Java II* zou Lamster directeur van de afdeling Volkenkunde worden.³

Daarnaast valt na het lezen van een paar pagina's in de Droste-albums op dat er veel gebruik wordt gemaakt van stereotyperende framing en dat het Nederlandse koloniale beleid wel érg positief gepresenteerd wordt. Dit geeft aanleiding tot een postkoloniale lezing om erachter te komen wat nu het doel van deze albums was: louter commercieel of ook politiek?

‘Aartsvaderlijke landelijkheid’, ‘tooverklank’ en ‘wijsgeerig fatalisme’

³ Janneke van Dijk, Jaap de Jonge, Nico de Klerk, J.C. Lamster, *een vroege filmer in Nederlands-Indië* (Kit Publishers, 2010).

Beleid op de koffietafel

In de periode waarin de boeken van Lamster uitkwamen, voerde de Nederlandse koloniale regering een beleid dat ook wel omschreven wordt als ‘Ethische Politiek’. De term ‘Ethische Politiek’ wordt vaak gebruikt door historici om de reeks hervormingen aan te duiden die besproken en uitgevoerd werden door het Nederlandse koloniale bestuur in het vroeg twintigste-eeuwse Indonesië. Ondanks dat de Ethische Politiek ideologisch te vergelijken is met andere vormen van Europees modern imperialisme, zoals de *white man's burden* van Engeland en de Franse *mission civilisatrice*, was er lange tijd over dit Nederlandse koloniale beleid in Indonesië weinig bekend, buiten een klein specialistisch vakgebied.⁴ Echter, de historicus Locher-Scholten schreef er wel veel over. Zij onderscheidt binnen het beleid van de Ethische Politiek drie perioden: de eerste jaren van de twintigste eeuw waarin de ereplicht onder aandacht wordt gebracht, daarna de periode 1905-1920 waarin het beleid tot bloei wordt gebracht en ten slotte de periode 1920-1942 waarin de Ethische Politiek een consoliderend karakter krijgt.⁵ Dit is de periode waarin de Droste-albums gepubliceerd worden.

De auteur van de albums, de referenties naar het Nederlandse koloniale bestuur en de periode van publicatie nodigen uit tot een postkoloniale lezing. Zowel Homi Bhabha als Edward Said, twee wetenschappers die een grote bijdrage

⁴ Susie Protschky, ‘Photography, Modernity and the Governed in Late-Colonial Indonesia’ in: Susie Protschky (red.), *Photography, Modernity and the Governed in Late-Colonial Indonesia* (Amsterdam University Press, 2015): p. 16.

⁵ Elsbeth Locher-Scholten, *Ethiek in fragmenten: vijf studies over koloniaal denken en doen van Nederlanders in de Indonesische archipel 1877-1942* (HES Publishers, 1981) p. 203.

hebben geleverd aan postkoloniale theorie, schrijven over cultureel essentialisme als onderdeel van modern imperialisme. Bij Said komt dit naar voren wanneer een duidelijke dichotomie wordt gemaakt tussen het Oosten en het Westen. De ‘inlander’ wordt gekenmerkt als exotisch, irrationeel en mystiek volgens Said. ‘Aartsvaderlijke landelijkheid’,⁶ ‘tooverklank’⁷ en ‘wijsgeerig fatalisme’⁸ zijn omschrijvingen die Lamster gebruikt om Java te beschrijven. Bovendien wordt een duidelijk contrast geschilderd tussen de oosterse wereld, gekenmerkt door landelijkheid, filosofie en mystiek en het bedrijvige Westen. Dit beeld wordt ook op andere plekken in de albums in stand gehouden. Dit past bij Bhabha's concept van *fixity*, de veronderstelling dat je de ander kunt definiëren middels vaste stereotiepe categorieën die als onveranderlijk worden beschouwd. De beeldvorming van ‘de ander’ als een ondergeschikte en vreemde zorgt voor een rigide hiërarchie tussen kolonisator en gekoloniseerde die de koloniale machtsverhoudingen legitimeert.⁹

Volgens Lamster voelt de Javaan zich het allergelukkigst in zijn *desa*, waar hij ‘het liefst met rust gelaten wordt’ en zich alleen hoeft te bekommeren over ‘dorpsaangelegenheden’.¹⁰ In het tweede Java-album wordt genoemd dat het lief en leed van de Javaanse *tani* (boer/landbewerker) afhankelijk is van ‘zijn uitgestrekte *padi*-velden’.¹¹ Lamster

⁶ Lamster, *Java I*, p. 11.

⁷ Ibidem, p. 9.

⁸ Ibidem, p. 11.

⁹ Bhabha, *The Location of Culture*, p. 23.

¹⁰ Lamster, *Java I*, p. 10.

¹¹ Lamster, *Java II* (Droste's cacao- en chocoladefabrieken, 1936), p. 55.

benadrukt dat de *tani* niets meer waardeert, dan ‘dat de Nederlandsch Indische regeering hem in de behartiging [...] van zijn *desa* de vrije hand laat’.¹² In de voetnoot van het album voegt Lamster toe dat dat natuurlijk wel onder voorbehoud van controle en toezicht tegen misbruik gebeurt.¹³

Daar waar het kan benadrukt Lamster contrast in de culturen

Deze uitspraak met de bijbehorende voetnoot heeft het bevoogdende en patroniserend karakter waar Locher-Scholten het over heeft, wanneer ze het beleid van de Ethische Politiek analyseert.¹⁴ Het voorbehoud van ‘controle en toezicht tegen misbruiken’

¹² Lamster, *Java I*, p.50.

¹³ Ibidem

¹⁴ Elsbeth Locher-Scholten, ‘Dutch Expansion in the Indonesian Archipelago around 1900 and the Imperialism Debate’, *Journal of Southeast Asian Studies*, 25.1 (1994), 92.

illustreert het belang van *surveillance*, waarbij het koloniale bestuur een balans probeert te vinden tussen schijnbare autonomie en behoud van controle. Volgens Lamster is de Javaan een eenvoudige boer die zich helemaal niet bezig wil houden met politiek, dat is een zaak die beter aan Nederlanders overgelaten kan worden. Hierin is de *fixity* van Bhabha terug te zien. Nederlanders zijn niet alleen beter in besturen dan de Javanen, de Javaan wil zich niet eens bezighouden met zelfbestuur, dat zit niet in zijn natuur. Van onafhankelijkheid is voor de Javaan dan ook geen sprake. De typering van de Javaan als eenvoudig mens is tevens terug te zien in het woord 'primitief' dat veelvuldig door Lamster gebruikt wordt. Bijvoorbeeld wanneer hij kinderen omschrijft die geen speelgoed hebben, maar zelfgemaakte poppetjes maken van 'primitief materiaal'.¹⁵ Maar ook bij de omschrijving van medische praktijken en Javaanse apotheken¹⁶, van Javaanse ambachten¹⁷ of van officiële offerplaatsen.¹⁸

Modernisering en ambivalentie

Een belangrijk onderdeel van de Ethische Politiek was de modernisering onder het mom van beschaving van de Indonesische archipel. Hier had Nederland zelf baat bij, omdat modernisering zou zorgen voor economische ontwikkeling, wat groei voor de Nederlandse staatskas en Nederlandse bedrijven zou betekenen.¹⁹

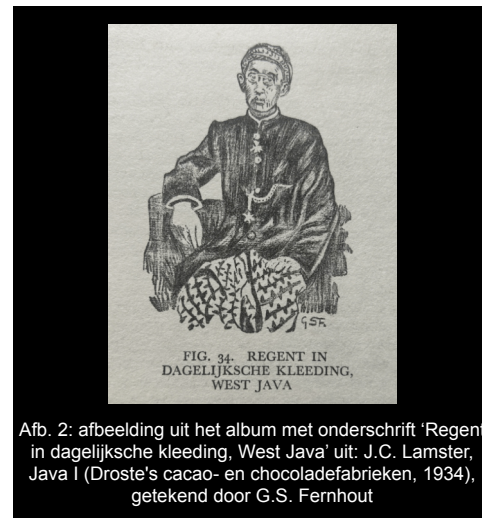
¹⁵ Lamster, *Java II*, 83.

¹⁶ Lamster, *Java I*, 54.

¹⁷ Ibidem, 77.

¹⁸ Lamster, *Java II*, p. 14.

¹⁹ Freek Colombijn, Joost Coté, 'Modernization of the Indonesian City, 1920–1960' in: Freek Colombijn en Joost Coté (red.), *Cars, Conduits, and Kampongs: The Modernization of the Indonesian City, 1920–1960* (Brill, 2015): 22.

Afb. 2: afbeelding uit het album met onderschrift 'Regent in dagelijksche kleeding, West Java' uit: J.C. Lamster, *Java I* (Droste's cacao- en chocoladefabrieken, 1934), getekend door G.S. Fernhout

Ook de nieuwe lading jonge Nederlanders in Indië, die zich afzijdig hielden van de inheemse bevolking, wensten technologische vooruitgang. Dit was niet alleen in de vorm van elektriciteit en riolering, maar ook in de vorm van zwembaden voor 'alleen witte mensen'.²⁰ De modernisering van landbouw, dorpen en steden werd gedaan onder het mom van ontwikkelingshulp naar aanleiding van de ereplicht. Volgens de historicus Michael Adas was de overwinning van moderniteit op bijgeloof en traditie een rechtvaardiging voor Europese landen voor hun koloniale beleid.²¹ Door wetenschap en technologie te brengen naar de kolonie konden de Nederlanders de Javanen 'helpen'.

De modernisering van Java wordt in de albums gepresenteerd als een bewijs van Nederlandse welwillendheid en superioriteit.²² De introductie van

²⁰ Adrian Vickers, *A History of Modern Indonesia* (Cambridge University Press, 2013): 30.

²¹ Michael Adas, *Machines as the Measure of Men: Science, Technology, and Ideologies of Western Dominance* (Cornell University Press, 1989): 37.

²² Adas, *Machines as the Measure of Men*, 36.

bijvoorbeeld irrigatiesystemen of onderwijs wordt geassocieerd met rationaliteit en vooruitgang. Lamster beschrijft hoe in de loop der tijd allerlei 'westerse zaken' zijn ingevoerd op Java, zoals een spoorwegnet en volksonderwijs.²³ 'Maar', vervolgt Lamster, 'het pleit voor het juiste inzicht van de Nederlands-Indische regering dat men de *desa* in haar volle waarde heeft weten te bewaren.' Deze passage illustreert de ambivalentie die inherent is aan het koloniale discours volgens Bhabha. Deze dubbelzinnigheid bestaat eruit dat aan de ene kant het vooruitgangsnarratief met de kolonisator als beschaver wordt gehandhaafd, en aan de andere kant de benadrukking van culturele verschillen tussen kolonisator en de gekoloniseerde, die worden gepresenteerd als onveranderlijk.²⁴ Terwijl de modernisering van Java wordt getoond als een rechtvaardiging voor de Nederlandse aanwezigheid, wordt tegelijkertijd de authenticiteit van de Javaan en de verschillen met de Nederlander benadrukt. Zo is er in de Droste-albums geen sprake van overlap tussen het leven van de Nederlander en de Javaan. Daar waar het kan benadrukt Lamster contrasten, zoals wanneer hij spreekt over de Javaanse dorpsleidingen die niet zoveel voorstellen naast de 'grootsche waterwerken' van de Nederlandse waterschapsdienst waarvoor 'jaarlijks ettelijke miljoenen guldens ten koste worden gelegd'.²⁵

²³ Lamster, *Java I*, 47.

²⁴ Homi K. Bhabha, 'Of Mimicry and Man: The Ambivalence of Colonial Discourse,' *October* 28 (1984), 129.

²⁵ Lamster, *Java I*, 48.

De Nederlander die de albums leest, krijgt de indruk dat het westerse leven in Java voortgezet kan worden

De stereotypes in de koloniale fantasie en het idee van een ereschuld zorgen ervoor dat de kolonisator het recht lijkt te hebben om hervorming te brengen naar de kolonie en de inheemse bevolking onafhankelijkheid te ontzeggen. Maar de gebrachte ontwikkelingen en hervormingen hebben ook een keerzijde voor de kolonisator. De historicus James Darwin schreef in *The Late Colonial State* dat des te meer ontwikkeling en modernisering gebracht werd naar de kolonie, des te groter de kans dat deze op een gegeven moment onafhankelijk zou worden. Darwin schrijft dat de koloniale autoriteit zich bewust is van dit proces en dat de laatste fase van de laat-koloniale staat zich kenmerkt door een proces van zelfvernietiging, waarbij koloniale autoriteiten nog zoveel mogelijk uit de kolonie probeerden te halen voordat de onvermijdelijke onafhankelijkheidsstrijd zou aanbreken.²⁶ Deze ambivalentie tussen culturele distinctie en de progressie die hoort bij het beschavingsnarratief, zoals Bhabha die ook aankaart, is een paradox die in de praktijk niet kan bestaan. Desalniettemin kunnen uitingen van deze ambivalentie wel ideologisch gepresenteerd worden, zoals in de Droste-albums.

²⁶ John Darwin, 'What Was the Late Colonial State?,' *Itinerario* 23.4 (1999): 81.

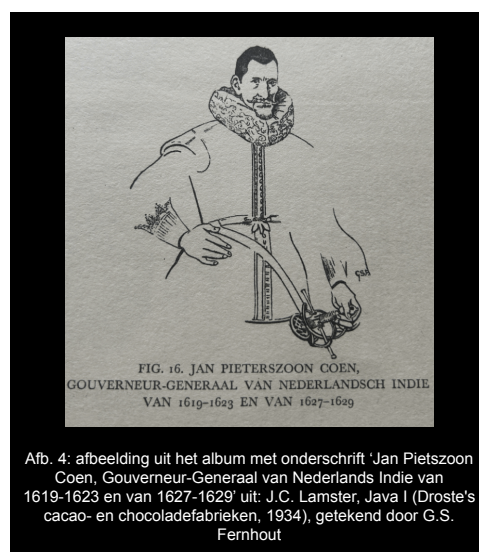
Droste's dubbele agenda

In het 'voorwoord van de fabrikant' in *Java Deel II* staat dat het album beoogt om niet alleen een reclame voor Droste te zijn, maar ook een bijdrage te leveren aan de kennis van 'ons Nederlandsch Indië'.²⁷ De albums spelen in op de toenemende publieke belangstelling voor de Indonesische archipel tijdens de periode van de Ethische Politiek. De nadruk op koloniale vooruitgang en de mystiek omtrent het leven van de inheemse bevolking diende niet alleen om producten te verkopen, maar ook om de publieke opinie over het koloniale project positief te beïnvloeden. De schrijver van de albums, J.C. Lamster, was jaren eerder zelf in Nederlands-Indië geweest als medewerker van het Koloniaal Instituut om propagandafilms te maken voor de Nederlandse overheid. Deze films waren bedoeld om emigratie naar de kolonie te stimuleren.²⁸ De films over 'het leven van de Europeaan in de kolonie' schetsen Java als een idyllische plek waar het veilig is om te leven en werken als Nederlander, met grote huizen en goede scholen.²⁹ In de films is er weinig tot geen overlap van het leven van de Europeaan en het leven van 'de inlander', net zoals dat er in de albums niet is.

²⁷ Lamster, *Java II*, voorwoord.

²⁸ Nico de Klerk, '100 years of image control: the case of J.C. Lamster's films for the Dutch Colonial Institute,' *Early Popular Visual Culture* 11.4 (2013): 312.

²⁹ Sandeep Ray, 'Inadvertent Ethnography in Propaganda: J.C. Lamster's Films (1912-13),' *Indonesia* 106 (2018): 145.

In het voorwoord mag dan gezegd worden dat de fabrikant Droste bij wil dragen aan kennis over Java, het is voornamelijk belangrijk om te benoemen dat Droste aanzienlijke economische belangen had in Nederlands-Indië. Zo was suiker, een niet te missen onderdeel van chocola, een belangrijk exportproduct van Java.³⁰ Daarnaast was er door economische groei een vergrote vraag naar arbeid in de kolonie. Droste had er dus, net als andere Nederlandse bedrijven en de Nederlandse staat, baat bij als het leven in de kolonie er aantrekkelijk uitzag voor de Nederlander. Het liefst zó aantrekkelijk dat deze naar de kolonie zouden willen verhuizen. De Droste-albums laten zien dat de Nederlander en Javaan in heel andere werelden leven, ook al bewonen ze hetzelfde land. De Nederlander die de albums leest, krijgt de indruk dat het westerse leven in Java voortgezet kan worden. Het leven van de

³⁰ Claver, Alexander, and G. Roger Knight. 'A European Role in Intra-Asian Commercial Development: The MacLaine Watson Network and the Java Sugar Trade c.1840-1942,' *Business History* 60.2 (2018): 207.

Javaan wordt neergezet als een soort sprookje waar je naar kunt kijken, maar waar je niet aan mee hoeft te doen.

De modernisering van Java wordt in de albums gepresenteerd als een bewijs van Nederlandse welwillendheid en superioriteit.

De ambivalentie van het koloniale discours komt duidelijk naar voren in de Droste-albums. Aan de ene kant wordt de Javaan neergezet als een culturele 'ander' die fundamenteel verschilt van de Nederlander. Aan de andere kant wordt het beschavingsnarratief gebruikt om de aanwezigheid van Nederland in Indonesië te rechtvaardigen. Echter, zoals Darwin benoemt, vervalt de logische noodzaak van koloniaal bestuur naarmate een kolonie meer 'beschaafd' wordt.³¹ Daarom blijven koloniale regimes zich vasthouden aan de *fixity* van stereotypes van de gekoloniseerde bevolking. Dit is in de Droste-albums te zien als de beeldvorming van de 'inlander' als 'primitief', 'vreemd' en 'eenvoudig'; vooral heel anders dan de Nederlander.

³¹ Darwin, "What Was the Late Colonial State?", 81.

Conclusie

De albums van Droste tonen aan dat postkoloniale analyse niet alleen bestemd is voor politieke bronnen, zoals staatspropaganda, maar ook voor werken die op het eerste gezicht voor andere doeleinden bedoeld zijn dan voor het verspreiden van koloniale ideologie. Door postkoloniale kritiek toe te passen op historische bronnen, wordt duidelijk hoe kolonialisme in onze huidige maatschappij nog steeds doorwerkt. Nederlandse (politieke) instituties zijn actief bezig om te 'dekoloniseren' door inzicht te krijgen in hun koloniale verleden. Voor de rol van bedrijven zoals Droste in dit verleden is veel minder aandacht dan voor instituten zoals universiteiten of zendingsraden, terwijl bedrijven een belangrijk aandeel hebben gehad in de kolonisatie van Nederlands-Indië. Dat is in de Droste-albums terug te zien. Oriëntalistische beeldvorming en koloniale propaganda worden ingezet door de culturele verschillen te benadrukken tussen de Nederlander en de Javaan en daarnaast de koloniale aanwezigheid te legitimeren met de ambivalentie van het beschavingsnarratief. Droste had niet alleen een commercieel belang bij het behoud van de kolonie, maar ook een ideologisch belang in het ondersteunen van een positieve publieke opinie over het koloniale project. In de Droste-albums komen deze commerciële en politieke doeleinden samen door een wereld te creëren waar de Nederlander deel van wil zijn. Dat kan door te leven en werken in Nederlands-Indië voor bedrijven zoals Droste, maar tevens door Droste-producten te kopen: een koloniaal Droste-effect.

Tine holds bachelor's degrees in Philosophy and History from Utrecht University, specializing in cultural history. Tine is now pursuing a Master's degree in Philosophy at the University of Amsterdam.

OEHL

Afb. 1: Frédéric Soulacroix, The Afternoon Visitor, Bron: Wikimedia Commons, <https://bitly.cx/GXk9Q>

Fabuleus Falen: modieus anachronisme in Bridgerton

Nils Bos en Hanne Meulenbeld

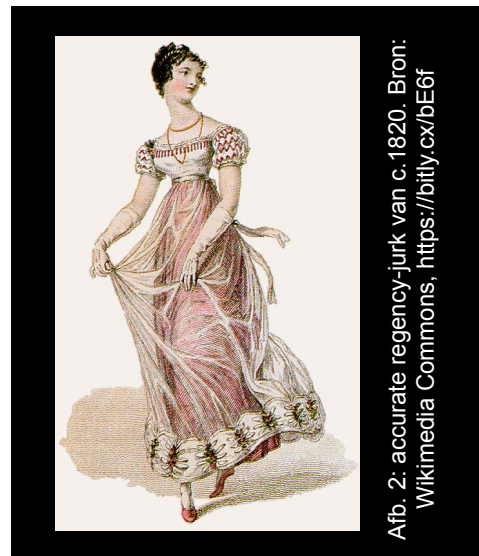
Toen het eerste seizoen van *Bridgerton* in 2020 op Netflix verscheen, was het meteen duidelijk dat dit niet zomaar een historische dramaserie was. Vooral de kostuums gaven dit al snel weg: de simpele monochrome kleuren die men eerder dat jaar in de jurken, pakken en hoeden van de film *Emma* hadden kunnen zien waren ver te zoeken, en dat terwijl beide verhalen zich in ongeveer dezelfde periode afspelen, namelijk de *Regency*-periode van Groot-Brittannië (1811-1820). Waar Emma zich al met gemak wist te onderscheiden van haar tijdgenoten door zich simpelweg in het kanariegeel te kleden in plaats van wit, leek het wel alsof de gemiddelde bewoner van het *Regency*-Londen van *Bridgerton* niks anders in hun kasten hadden hangen dan de wildste stoffen, kleuren en accessoires. In deze *Onder Een Historische Loep* kijken wij naar de evolutie van de historische accuraatheid

van de kostuums in *Bridgerton*, met speciale aandacht voor een van de duidelijkste voorbeelden: Penelope Featherington, die zich van muurbloem tot glamoureuze ster wist te werken gedurende 3 seizoenen – helaas met alle gevolgen voor haar garderobe van dien.

Om één ding gelijk aan het begin duidelijk te maken: de kostuums in *Bridgerton* zijn voor geen van de personages ooit volledig historisch accuraat geweest en dit wordt ook niet geclaimd door de producers. Tijdens de *Regency* was de Romantiek in volle bloei, en de kleding was daar een afspiegeling van: de jurken waren bijvoorbeeld veelal gebaseerd op tunieken uit de Klassieke Oudheid, met simpele, gedrapeerde vormen, weinig kleur en versieringen en een hoge taille. Het doel van deze stijl was dan ook het verbeelden van een verlangen naar een oud verleden, waarin het leven simpeler

en vrijer zou zijn dan in de vroege negentiende eeuw. De kostuumdesigner voor seizoen 1, Ellen Mirojnick, heeft echter nooit iets ontworpen met historische accuraatheid voor ogen: "this show is sexy, fun and far more accessible than your average restrained period drama and it's important (...) to reflect that."¹ Nou, als er één woord is om Penelope's outfits in dit seizoen te omschrijven komt "fun" dan ook aardig dicht in de buurt, en als je twee woorden mag gebruiken zou het 'ridiculously fun' zijn. In tegenstelling tot de nog enigszins accurate silhouetten en kleuren die de Bridgertons dragen, namelijk wit en pastelblauw, springt Penelope er hier al duidelijk tussenuit. De algemene vorm van haar (meestal gele) jurken is in dit seizoen nog duidelijk gebaseerd op de jurken uit die tijd, met een hoge taille, bedekkende halslijn en subtiele pofmouwen. Deze pasvorm is vaak niet heel flatteus, maar dit blijft ook in seizoen 2 zo en is een bewuste keuze geweest. Het meest opvallende hier zit hem in de decoratie in een aantal van haar outfits, die soms bedekt zijn met zeeën aan stoffen bloemen en borduursels waar een naaister uit die tijd minstens tien jaar aan had moeten werken. Deze jurken zijn hier echter nog een uitzondering: al met al had Penelope met sommige van haar kledingkeuzes nog prima, zij het niet zonder schandaal, weg kunnen komen in het echte *Regency*-Londen.

In seizoen 2 gaat Penelope eigenlijk tegen de algemene trend van de show in: waar de rest van de kostuums nog verder afdalen in het rijk van anachronismen, blijven die van Penelope aardig dicht bij wat ze in seizoen 1 al droeg. De

Afb. 2: accurate regency-jurk van c. 1820. Bron: Wikimedia Commons, <https://bitly.cx/bE6f>

vervanging van kostuumontwerper Mirojnick door Sophie Canale in seizoen 2 verklaart een hoop: volgens Canale wilden ze dit seizoen elk karakter nog meer individualiteit uit laten stralen (ten koste van accuraatheid, blijkbaar, zoals erg duidelijk wordt in de garderobe van de Sharma-zussen), maar sinds Penelope sowieso al een unieke stijl had, valt het effect van die keuze voor haar mee.² Hoewel het silhouet van haar jurken ook al minder accuraat begint te worden, vooral te danken aan een steeds verder zakkende halslijn, maken vooral de stoffen hier duidelijk dat dit niet de *Regency* van Jane Austen is, maar die van Netflix: de pakken en jurken die in dit seizoen voorbij komen zwieren tijdens bals en gala's, doen eerder denken aan hedendaagse kerstcollecties rechtstreeks uit Hoog Catharijne dan aan *Pride & Prejudice*; dit is niet fout of slecht, maar trouw aan de geschiedenis is het inmiddels verre van.

¹ Radhika Seth, 'The 'Bridgerton' Bonnet-Ban And Every Intricate Detail Behind Its Gaudy, Decadent Costumes' (versie 24 december 2020), <https://bit.ly/4349wsZ>.

² Kelsie Gibson, "Bridgerton' Costume Designer Reveals One of Penelope's Dresses Was a Hidden Clue for Season 3' (versie 17 mei 2022), <https://bit.ly/41lx3Ex>.

In seizoen 3 staat de metamorfose van lelijk eendje tot een beeldige zwaan centraal. Na twee seizoenen van slecht getailleerde en onflatteuze jurken, was het tijd voor een make-over. De overdreven Featherington-stijl maakt plaats voor simpele, romantische kleuren en details. Deze verandering is logisch binnen het verloop van het verhaal, maar hoezeer valt het nog binnen de stijl van de *Regency*-periode? De afgang bereikte een hoogtepunt in seizoen 3, waar de wetten van zwaartekracht, mode en historische accuratesse met een knipoog worden genegeerd ten gunste van visuele pracht. Fans keken smachtend uit naar het liefdesverhaal van Penelope Featherington en Colin Bridgerton uit de boeken. Maar kregen in plaats daarvan een verzameling kapsels die Newton zou doen fronsen en jurken die rechtstreeks uit een snoepwinkel lijken te komen.

Bridgerton draait niet om historische precisie, maar om spektakel

De serie heeft enkele historische accuraatheden, maar veel zijn het er niet. Iemand van het hof maken binnen de high society van de *Regency*-periode? Dat element is behouden. De promenade als sociaal flirt excuus? Zeker. Maar zodra we naar de kleding en kapsels kijken, wordt historische nauwkeurigheid ondergeschikt aan esthetisch spektakel. Lady Featheringtons overdreven silhouet lijkt eerder uit de jaren veertig te stammen dan uit de *Regency*-periode.

Toegegeven, de silhouetten van de jurken kloppen af en toe, en de hoge empire taille is historisch verantwoord. Maar de kleuren en stoffen? Die lijken eerder te zijn gekozen door een

enthousiaste kunstenaar met een voorliefde voor pasteltinten. Penelope's transformatie van felgekleurde uitspattingen naar ingetogen elegantie is bedoeld als subtiele karakterontwikkeling. Dit is echter het enige subtiele aan haar look in seizoen 3; zelfs de haardrachten van Penelope moeten eraan geloven. De *Regency*-kapsels draaiden om zachte krullen en sierlijke contouren, maar Bridgerton vertaalt dit naar torenhoge constructies die eerder doen denken aan een artistiek experiment. De make-up keuzes zijn evenmin historisch accuraat als subtiel; Penelope's eyeliner, heftige visagie en gekleurde nepnagels worden door de visagisten gepresenteerd als een "uitdrukking van haar vooruitstrevendheid en passend bij de actrice," terwijl het in werkelijkheid een opvallend moderne toevoeging is die de plank compleet mislaat.

Desondanks heeft Bridgerton een onmiskenbare charme. De flamboyante keuzes dragen bij aan de vertelling, zelfs als die vertelling zich weinig aantrekt van de geschiedenis. De korsetscène, in al haar dramatiek, is een statement met de subtiliteit van een klap met een waaijer, maar past desondanks binnen het grotere plaatje: Bridgerton draait niet om historische precisie, maar om spektakel. En wie zich daarin kan vinden, krijgt een bijzonder vermakelijk schouwspel voorgeschoteld.

Afb. 1. Jonatan Svensson Glad, Amnesty International at Stockholm Pride, 2015. Bron: Wikimedia Commons, <https://bit.ly/49t7QKW>.

De aanhouder wint

Fabienne van Wijngaarden

Hoewel lhbt+ rechten vandaag de dag diep in het activisme van Amnesty International geworteld zijn, is dat niet altijd zo geweest.¹ In de beginjaren van Amnesty was de focus voornamelijk gericht op politieke gevangenen en schendingen van burgerlijke en politieke rechten.² Tegenwoordig biedt Amnesty International wereldwijd steun aan lhbt+ activisten door middel van diverse middelen die zich richten op kwesties die het leven van lhbt'ers beïnvloeden. Mede door een snelle groei werd Amnesty International vervolgens het gezicht van mensenrechtenactivisme en

een focuspunt voor activisten.³ Tegelijkertijd met de groei van Amnesty International veranderde de lhbt+ rechtenbeweging aanzienlijk. Activisten begonnen internationale netwerken te vormen en deelden strategieën over landsgrenzen heen. Tegelijkertijd zorgden lokale culturen en omstandigheden voor diverse vormen van activisme.⁴ Religieuze en politieke oppositie, evenals geweld en discriminatie, vormen voortdurende uitdagingen. Deze obstakels blijven de beweging vormen en aanzetten tot nieuwe strategieën. Bovendien zijn er regionale verschillen tussen de lhbt+ rechten bewegingen.⁵

¹ Fabienne van Wijngaarden, "Amnesty International en lhbt+ rechten," (2023): 1.

² Jan Eckel, "The International League for the Rights of Man, Amnesty International, and the Changing Fate of Human Rights Activism from the 1940s through the 1970s", *Humanity* 4:2 (2013), 183-214, aldaar 194.

³ Samuel Moyn, *The Last Utopia*, 146.

⁴ Laura Belmonte, *The International LGBT Rights Movement*, 4.

⁵ Ibidem, 197.

De keuze is voor dit artikel dan ook gevallen op een focus op de Nederlandse afdeling en de bijbehorende lobbygroepen, vooral omdat Nederland internationaal bekend staat vanwege haar progressieve positionering rondom lhbt+ kwesties. De periodisering van dit onderzoek is 1968-1991. In 1968 werd de Nederlandse afdeling opgericht. In 1991 werden lhbt+ rechten geaccepteerd als mensenrechten tijdens een International Council Meeting in Helsinki.⁶ Verschillende afdelingen hebben een rol gespeeld in de acceptatie van lhbt+ rechten binnen het mensenrechtenactivisme van Amnesty International, waaronder de Nederlandse.⁷ Onbekend is echter nog welke acties de Nederlandse afdeling precies ondernomen hebben, welke samenwerkingen ze hadden en wat voor correspondentie er uitgewisseld is. In dit artikel wordt de bijdrage van de Nederlandse afdeling van Amnesty International aan de opname van lhbt+ rechten in het mensenrechtenactivisme van Amnesty International onderzocht.⁸

⁶ Peter R. Baehr, "Amnesty International and Its Self-Imposed Limited Mandate," *Netherlands Quarterly of Human Rights* 12:1 (1994): 6.

⁷ Verslag van de voorbereiding voor het voorstel van 1986, "Research activities during the first phase," (20 juni 1986).

⁸ In dit artikel zal er gesproken worden over lhbt+ rechten. In de context van Amnesty houdt dit in dat lhbt'ers bescherming geboden wordt wanneer zij vervolgd worden vanwege hun seksualiteit of gender. Hoewel in primaire bronnen lhbt+ rechten vaak met de term 'homorechten' naar voren komen, wordt het in de context van het activisme van de jaren tachtig en negentig gebruikt om alle lhbt'ers te betrekken. De aanpassingen die door Amnesty International zijn gedaan met de term 'homo' slaan nu op alle seksualiteiten en genders, zonder verdere aanpassingen.

Nederlandse positionering en het begin van de discussie

De Nederlandse afdeling groeit na haar start in 1968 snel uit tot een van de grootste afdelingen van Amnesty International, al dan niet de grootste in het midden van de jaren zeventig, met maar liefst 7000 leden.⁹ Tegelijkertijd met de grootschalige groei van de organisatie speelde in 1974 binnen Amnesty International de vraag of personen die enkel op grond van hun homoseksualiteit gevangen zitten, beschouwd moesten worden als gewetensgevangenen en als zodanig subject van de zorg van Amnesty International.¹⁰ Toen het eerste voorstel in 1975 op de ICM gepresenteerd werd, werd hierover gezegd: 'out of order as it is not an AI affair.'¹¹ Toch gaven de Deense, Zweedse en Franse secties niet op en bleven ze het onderwerp opbrengen op de ICMs.¹² Gedurende de International Council Meeting in Bad-Honnef (1977) werd er een *referred resolution* aangenomen. Het voorstel was bedoeld om mensen die vanwege hun seksuele oriëntatie in de gevangenis zijn beland als politieke gevangenen te beschouwen, wat zou betekenen dat deze gevangenen binnen de bescherming van Amnesty International zouden vallen.¹³ Een *referred resolution* betekent dat de resolutie niet is aangenomen, maar doorverwezen voor verdere bespreking.

⁹ Ibidem, 58.

¹⁰ Jan Postema, Gon Buurman en Rob van Diggelen, *Oriëntatiepaper homoseksualiteit en mensenrechten* (mei 1978), 1.

¹¹ Informatie m.b.t. de resolutie inzake oriëntatie, 3.

¹² Postema, Buurman en van Diggelen, *Oriëntatiepaper homoseksualiteit en mensenrechten*, 1.

¹³ Ibidem.

Om geïnformeerd een voorstel te kunnen doen, wilde de Nederlandse afdeling goed op de hoogte zijn in welke mate deze problematiek speelde. Ze besluiten daarom een rapport op te stellen waarin gevallen worden beschreven zoals omlijnd in de bovenstaande resolutie. In 1978 besluit de Nederlandse afdeling naar aanleiding van het rapport een voorstel te doen over homoseksualiteit op de ICM in Cambridge. Het bleek tijdens de voorbereiding voor de ICM in Cambridge dat de resolutie op de vorige ICM niet was aangenomen omdat er geen concrete gevallen van detentie op grond van seksueel gedrag te noemen waren.¹⁴ De Nederlandse resolutie vraagt dan ook om verduidelijking over de redenering achter deze afwijzing.¹⁵ Ook dit voorstel werd afgewezen, ondanks enige steun van westerse afdelingen. De gevoeligheid rond homoseksualiteit leidde ertoe dat verslaggevers de vergaderzaal niet mochten betreden. Volgens het NRC Handelsblad was dit omdat Amnesty International wilde voorkomen dat de geuite meningen tijdens de debatten zouden worden weergegeven als 'beledigend voor homofielen' door verslaggevers.¹⁶ Het verbannen van de verslaggevers was mogelijk een poging om de onpartijdigheid van de organisatie te beschermen.

De gevoeligheid rond homoseksualiteit leidde ertoe dat verslaggevers de vergaderzaal niet mochten betreden.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Resoluties van de Nederlandse sectie voor de komende internationale jaarvergadering International Council Meeting in Cambridge (1978), 1.

¹⁶ "Amnesty wijst Nederlands plan in Londen af," 3.

Mogelijke beweegredenen voor de progressieve houding

Deze onpartijdigheid was nodig voor het groeien van het internationale lidmaatschap, met name in de niet-westerse landen. De ontwikkeling van het internationale lidmaatschap werd binnen Amnesty een topprioriteit omdat het de organisatie en haar effectiviteit zou kunnen vergroten.¹⁷ Als er meer leden in de derde wereld zouden zijn, zou de organisatie minder overkomen als 'een 'witte', door Europa gedomineerde organisatie', zoals een lid van de Nederlandse afdeling het noemde.¹⁸ Als weerspiegeling van de Koude Oorlog-context van haar oprichting interpreteerde Amnesty onpartijdigheid als evenwicht: ze zouden pleiten voor gevangenen in alle drie de geopolitieke 'werelden'; kapitalistisch, communistisch en niet-gebonden, en zouden ook lidmaatschap van alle drie de regio's omvatten.¹⁹ Een omstreden onderwerp als homoseksualiteit zou dus mogelijk mensen van het lidmaatschap afschrikken.

Daarnaast was de definitie van homoseksualiteit ook nog een onderwerp van discussie: er was onenigheid over wat homoseksualiteit precies was – en of het bestond. Vanwege het beperkte karakter van Amnesty International's mensenrechtenactivisme leken verscheidene afdelingen bang dat dit de deur zou openen voor andere seks-gerelateerde onderwerpen. Zo vroeg de Britse delegatie zich af of het Nederlandse voorstel inhield dat de

¹⁷ Michelle Carmody, "Making Human Rights International? Amnesty International, Organizational Development, and the Third World, 1970–1985," *Human Rights Quarterly* 43:3 (2021): 593.

¹⁸ Research Work and Traditional Amnesty Techniques in the Third World, discussion paper for 1972 International Council Meeting, 1972.

¹⁹ Carmody, "Making Human Rights International?," 594.

organisatie ook actie zou moeten voeren voor 'kinderverkrachters, exhibitionisten, prostituees en anderen met een afwijkend seksueel gedrag'.²⁰ De Australische afdeling gaf aan het Nederlandse voorstel te zien als een poging de Australische leden 'abnormale maatstaven' op te leggen.²¹

Het voorstel van 1978 was de eerste keer dat de Nederlandse afdeling zich uitsprak, waarmee ze een progressieve houding aannamen. De handelingen van de nationale afdelingen zijn een afspiegeling van de omgeving waarin ze zich bevinden. Dit is een mogelijke verklaring voor de houding als progressieve kartrekker die de Nederlandse afdeling met haar voorstel aanneemt. Volgens historici Peter Malcontent en Floribert Baudet leefde in Nederland het idee dat een 'leidende rol' moest worden aangenomen in progressieve kringen. Nederland was op zoek naar haar nieuwe plek in de wereldorde, wat gepaard ging met idealisme vanuit de Nederlandse overheid. Mensenrechten werden een belangrijk onderdeel van dit idealisme, wat vervolgens oversloeg naar de Nederlandse bevolking.²² Nederland past volgens historicus James C. Kennedy in een patroon van landen waar de oude politieke onderwerpen minder aandacht kregen omdat de bevolking zich stortte op milieu, mensenrechten en wereldvrede.²³ Ook werden veel van de Amnesty leden van de Nederlandse afdeling in de jaren zeventig actief vanwege hun persoonlijke idealisme.²⁴

²⁰ "Amnesty wijst Nederlands plan in Londen af," 3.

²¹ Ibidem.

²² Peter Malcontent en Floribert Baudet, "The Dutchman's burden? Nederland en de internationale rechtsorde in de twintigste eeuw," 82.

²³ Ibidem, 115.

²⁴ Camille Koren, *"De Nederlandse motor achter Amnesty International"* (Utrecht 2016), 28.

Principiële aanname van 1979

In 1979 erkende de ICM in Helsinki voor het eerst de vervolging van lhbt'ers.²⁵ Toch veranderde deze erkenning van hun bestaan niks voor de vervolgte lhbt'ers; ze konden nog steeds niet op de steun van Amnesty International rekenen. Hans Vonk, de vertegenwoordiger van de Nederlandse Vereniging voor de Integratie van Homoseksualiteit-COC binnen ILGA zegt hierover in een terugblik in 1991 het volgende: 'Kortom: wanneer een ander mensenrecht tegelijkertijd wordt geschonden, durft Amnesty het wel aan voor een homoseksueel op te komen'.²⁶ Mensen die voor hun activisme rondom lhbt+ rechten werden opgepakt, konden na deze resolutie echter wel op bescherming van Amnesty International rekenen. De kern van deze aangenomen resolutie was dat mensen die opgepakt werden vanwege hun activisme rondom homoseksualiteit wel *prisoners of conscience* (gewetensgevangenen) waren.²⁷

Als weerspiegeling van de Koude Oorlog-context van haar oprichting interpreteerde Amnesty onpartijdigheid als evenwicht.

²⁵ Reports and decisions of the 12th International Council of Amnesty International (6-9 september 1979), 78.

²⁶ Nicky de Hiep, "Homofobie bij Amnesty," *Expreszo* 4:6 (1991): 23.

²⁷ Reports and decisions of the 12th International Council of Amnesty International (6-9 september 1979): 20.

Het Nederlandse voorstel van 1985

De Algemene Vergadering van de Nederlandse afdeling besluit in juni 1985 een ICM-resolutie in te dienen, om een onderzoek naar gevangenschap op grond van homoseksualiteit in te stellen en tijdens het onderzoek personen die vanwege homoseksualiteit gevangen waren gezet als gewetensgevangenen te beschouwen.²⁸ Door dit voorstel in te dienen, kon de Nederlandse afdeling mogelijk een einde maken aan het argument dat er geen concrete gevallen waren van vervolgte lhbt'ers, wat tot dan toe in elk debat genoemd werd. Alleen het eerste deel van de resolutie werd tijdens de ICM aangenomen (*Decision 12*) en er werd besloten de Nederlandse George Siemensma aan te stellen als onderzoekskoördinator. Zijn taak was om casusmateriaal te verzamelen, samen te stellen en te analyseren over mensen die gevangen zitten op grond van homoseksualiteit.²⁹ Een eerste doel van dit onderzoek was om duidelijk te maken welke categorieën van zaken met betrekking op vervolgte lhbt'ers er bestaan. Siemensma ging daarom op zoek naar concrete gevallen van mensen die gevangen zijn gezet om redenen die direct of indirect verband houden met homoseksualiteit. Dit omvatte ook gevallen waarin andere aanklachten zijn ingediend, maar het werkelijke doel was om iemand die homoseksueel is, te discrimineren.³⁰ Deze vraag had Siemensma gekregen omdat Amnesty International geen concrete gevallen van vervolging op basis van homoseksualiteit kon vinden, waardoor het onderwerp mede keer op keer van de tafel werd geschoven. Dit onderzoek werd belemmerd door het feit

dat de organisatie niet uitgebreid onderzoek kon doen naar mogelijke gevallen omdat dit hun reputatie kon beschadigen, zeker in de landen waar Amnesty International wel actief was op andere onderwerpen, maar waar homoseksualiteit nog veroordeeld werd. Er was ook een gelijkwaardig conflict voor de vervolgte homoseksuelen die Siemensma wilde bereiken. Terwijl zij wilden dat er steun kwam vanuit Amnesty International, was het gevaarlijk om concrete voorbeelden aan te leveren.³¹ Vervolging was een reëel gevaar wanneer er over homoseksualiteit gesproken werd, wat te zien was aan de acties die Amnesty International voerde voor gewetensgevangenen die gevangen zaten vanwege hun steun aan de homobeweging.

Het Nederlandse voorstel van 1987 op de ICM in Sao Paulo

In 1987 deed de Nederlandse afdeling op de ICM in Brazilië opnieuw een voorstel omtrent homorechten met de intentie om de discussie gaande te laten. In hun voorstel benadrukken ze dat het rapport uitwijst dat een verandering van de statuten niet nodig is om lhbt+ rechten op te nemen in het mensenrechtenactivisme.³² Een halve dag werd besteed aan de Nederlandse resolutie, die opriep tot het erkennen als gewetensgevangene van personen die uitsluitend vanwege hun homoseksuele identiteit of levensstijl zijn opgesloten. Behalve Mexico en Peru, waren alle niet-westerse secties tegen het Nederlandse voorstel, evenals enkele Europese vertegenwoordigers.³³ Het voorstel werd met een grote meerderheid

weggestemd. Het onderzoek dat vooraf gedaan is, bleek niet voldoende.³⁴ De belangrijkste bezwaren tegen een nieuwe interpretatie van het mandaat waren hetzelfde als in 1978. Verschillende secties voerden aan dat homoseksualiteit of homoseksueel gedrag in de verschillende culturen waarin de organisatie nu actief is, op zeer uiteenlopende manieren wordt beoordeeld. Daarnaast werd de schending van de rechten van homoseksuelen lang niet overal als een prioriteit beschouwd.³⁵ Men vreesde dat het ontwikkelingsproces van de organisatie als multiculturele entiteit zou worden bemoeilijkt door de aanvaarding van deze resolutie.³⁶ Voorstanders van het voorstel, met de Nederlandse delegatie voorop, betoogden dat Amnesty International reeds binnen het huidige mandaat voor gevangen homoseksuelen kan werken en dat dit werk, eenmaal opgepakt, uit dit mandaat voortvloeit. 'Men moet zijn seksuele geaardheid in vrijheid kunnen beleven wil men zijn fundamentele recht hierop in de privésfeer kunnen genieten.'³⁷ Toch leidde de ICM tot hoop bij de voorstanders van de acceptatie van lhbt+ rechten. Er werd namelijk wel een resolutie aangenomen waarin werd besloten een nieuwe commissie op te richten: de Mandate Review Committee. Deze commissie diende in 1991 een rapport aan de ICM voor te leggen waarmee het gehele Amnesty International mandaat systematisch moest worden geëvalueerd.³⁸ Dit bood mogelijkheden voor de acceptatie van

lhbt+ rechten. Er was dan ook hoop dat lhbt+ rechten als een onderbelichte mensenrechtenkwestie gezien zou worden.³⁹ Er worden op de ICMs in tussenliggende jaren geen voorstellen over lhbt+ rechten gedaan. De afdelingen lijken te wachten op de ICM in 1991 waar het onderwerp sowieso aan bod komt.

De ICM in Yokohama

Er werden op de ICM in Yokohama in 1991 dan ook meerdere resoluties voor de acceptatie van lhbt+ rechten ingediend. Het debat centreerde zich rondom drie vragen: of het verdedigen van vervolgte lhbt'ers bij de organisatie paste, of het beschermen van vervolgte lhbt'ers zou leiden tot het beschermen van andere vormen van seksuele activiteiten en of de opname van lhbt rechten Amnesty International's onpartijdigheid zou aantasten. Hoewel de vragen rondom seksuele acties en onpartijdigheid een terugkerend onderwerp waren, liepen de gemoederen ook in Yokohama weer hoog op.

De Afrikaanse en Caribische secties van Amnesty erkenden het bestaan van homoseksualiteit, maar beschouwden het als een 'typisch westers' thema.⁴⁰ Ze vreesden dat steun voor de motie hen steun in eigen land zou kosten.⁴¹ Dit raakte aan Amnesty's streven naar onpartijdigheid, dat gebaseerd was op een balans tussen kapitalistische, communistische, en niet-gebonden landen.⁴² Veel kleinere secties voelden

²⁸ Toelichting op ICM onderwerpen (1987): 1.

²⁹ George Siemensma, "Draft letter to gay organizations and those defending the right of homosexuals," (12 maart 1986).

³⁰ Ibidem.

³¹ Hans Vonk, "Convincing Amnesty International," 19.

³² Verslag behandeling ICM onderwerpen op de AV + "ingediende ICM-resolutie (19 juni 1987)," 5.

³³ Verslag ICM-delegatie van de Nederlandse afdeling, "ICM 1987," 3.

³⁴ "Amnesty wijst homo's af als gewetensgevangenen," *de Volkskrant* 66: 19251 (1986): 8.

³⁵ Verslag ICM-delegatie van de Nederlandse afdeling, "ICM 1987," 3.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Verslag ICM-delegatie van de Nederlandse afdeling, "ICM 1987," 4.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem, 4.

⁴⁰ Jungschleger, "Homo-beleid Amnesty moeizaam geaccepteerd," 9.

⁴¹ Nicky de Hiep, "Homofobie bij Amnesty," *Expresso* 4:6 (1991): 22.

⁴² Carmody, "Making Human Rights International?," 594.

zich genegeerd door wat zij zagen als westerse prioriteiten, en de opname van lhbt+ rechten versterkte deze spanning tussen westerse en niet-westerse afdelingen.⁴³

Bovendien stelden sommige secties dat als Amnesty zou beginnen met het steunen van gedetineerde homoseksuelen, dit het risico zou vergroten dat de organisatie betrokken zou raken bij andere vormen van seksuele activiteiten. Ze verwezen hierbij met name naar pedofilie.⁴⁴ Vermoedelijk deelde de Nederlandse afdeling de angst zo te worden weggezet tot bepaalde hoogte, omdat ze 'between consenting adults in private' wilde toevoegen aan de Ierse resolutie om misstanden te voorkomen.⁴⁵

De vergelijking met pedofilie, samen met het onderzoek dat al naar dit onderwerp is gedaan, zullen uiteindelijk de doorslag geven voor het aannemen van de motie. De vertegenwoordigers van de Indiase sectie zijn namelijk zo geschokt door de heftigheid van de uitspraken dat ze besluiten zich bij de voorstanders van de motie te voegen. Over de opmerkingen van de Afrikaanse secties zeggen ze: "Zo kan het niet."⁴⁶ Vervolgens kiest de Indiase sectie ervoor om bemiddelend te werken en de voorstanders te helpen om secties te overtuigen. De vertegenwoordigers uit Barbados in het Caribisch gebied benadrukten dat culturele uitwisseling niet eenzijdig kan zijn en dat de voorbeelden uit het onderzoek geen theoretische casussen zijn, maar schrijnende situaties die in de praktijk voorkomen. Ze erkenden dat het werk in hun land zeer moeilijk zal zijn,

maar vonden dat dit geen reden was om het niet te doen.⁴⁷ Na jaren van discussie was de doorslag er eindelijk: de resolutie van de Amerikaanse sectie werd aangenomen en vervolgde lhbt'ers vallen eindelijk binnen het mandaat van Amnesty International.⁴⁸

Vervolging was een reëel gevaar wanneer er over homoseksualiteit gesproken werd.

Na het besluit

Harry Hummel beaamde na de ICM in Yokohama de invloed van homobewegingen in een artikel in tijdschrift *Sek*. Hij zegt hierover: 'Al vanaf 1974 stond dit issue telkens weer op de agenda. Het nu behaalde succes is mede tot stand gekomen door de actieve houding van homobewegingen in diverse landen.'⁴⁹ De aanname van de resolutie voelt voor de lobbyende lhbt+ bewegingen als een overwinning. Hans Vonk geeft dan ook aan dat ILGA graag met de Nederlandse afdeling wil samenwerken. Harry Hummel, toen adjunct-directeur van de Nederlandse sectie van Amnesty International, ziet een nauwere samenwerking op dat moment nog niet zitten. Hij schreef in een reactie in *Sek*: 'Op dit moment hebben we nog geen standpunt ingenomen over hoe wij de richtlijnen ingevuld zouden willen zien. De richtlijnen worden waarschijnlijk in de loop van volgend jaar

door de internationale vergadering vastgesteld.'⁵⁰ Hoewel lhbt+ rechten in 1991 dus officieel onderdeel waren van het mensenrechtenactivisme, is het nog niet meteen duidelijk hoe hiermee om moet worden gegaan.

Kortom, de Nederlandse afdeling speelde een sleutelrol in het agenderen van lhbt+ rechten binnen Amnesty International door volharding, onderzoek en samenwerking. Hun progressieve houding weerspiegelde de Nederlandse samenleving en het idealisme van de leden. Mede dankzij hun inzet kwam midden jaren negentig het mensenrechtenactivisme voor vervolgde lhbt'ers op gang.

Fabienne van Wijngaarden finished her bachelor in History in 2024. She has worked for Queer U stories and she has organised the Holocaust Memorial Day in 2024. She is currently following the master 'Bestuur en beleid'.

⁴³ Ibidem, 598.

⁴⁴ Baehr, "Amnesty International and Its Self-Imposed Limited Mandate," 18.

⁴⁵ "Besprekingsvoorstel resoluties A312, A541, A542, A543, A56, A641, A642, A11/11, B27," 8.

⁴⁶ Jungschleger, "Homo-beleid Amnesty moeizaam geaccepteerd," 9.

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Baehr, "Amnesty International and Its Self-Imposed Limited Mandate," 19.

⁴⁹ Sylvia Agterberg, "Amnesty om," *Sek* 10 (1991): 11.

⁵⁰ Ibidem

